

SÖKAREN

NR 1

1975

LÖSNUMMERPRIS 4:50 inkl. moms

SEVA NILAYAM

– tjänandets hem

AV NILS-OLOF JACOBSON

Staden Maduari i delstaten Tamil Nadu i södra Indien har ett av Indiens största tempel — en arkitektonisk klenod från 1600-talet — rikt utsmyckat med förgyllda kupoler och hundratals skulpturer. Många turister och pilgrimer kommer för att besöka det. I augusti är Maduari obehagligt hett, torrt och dammigt, och stenbeläggningen på templets gård bränner mot fotsulorna (man släpps bara in barfota). Från tornen

kan man se bergskedjan västerut. Vi tar bussen upp genom Cumbum-dalen, på en slingrande väg genom småstäder och byar, upp på högsletten. Här är vinden kraftig, det blir skönt svalare, men fälten verkar torra och förbrända där de inte är bevattnade.

Vägen blir allt smalare, och efter drygt två timmar stannar bussen mitt ute på landet, vid en liten skylt med texten SEVA NILAYAM. Det är tamil och betyder TJÄNANDETS HEM. För tolv år sedan var detta en "vit fläck" på kartan, ett obru-

kat stycke land utan tillgång till vatten. I dag är Seva Nilayam en hoppets plats för tusentals människor i byarna runtomkring. Här finns en medicinsk mottagning som betjänar hundratals patienter dagligen med en indisk läkare, en eller ett par sköterskor och ett tiotal andra medhjälpare. Här finns en rikt blommande trädgård med grönsaker, papaya-träd och kokospalmer, vidsträckta odlingar som konstbevattnas från två brunnar, hönsgård, oxar och mjölkande bufflar, bostäder för personalen och ett hus där upp till fem-

Dora Scarlett leder "Tjänandets hem" i Maduraidistriktet, södra Indien.

ton patienter som behöver daglig tillsyn kan stanna en tid. Vattnet ur brunnen kan man dricka utan att först koka och filtrera det — en sällsynt lyx i Indien.

Mottagningen öppnar klockan sju på morgonen, medan luften ännu är sval. Redan då har en lång kö samlats utanför kliniken, män och kvinnor för sig. En sköterska eller assistent tar emot patienterna i ett litet bås under palmbladstaket utanför kliniken, handlägger själv de flesta fallen och hänvisar de svåra till doktors mottagning inne i huset. Där finns också ett litet laboratorium med enkel utrustning, och ett rum för omläggningar. På verandan har man barnmottagning; spädbarnen vägs och undersöks, mödrarna får råd, mediciner och mjölkpulver med sig hem.

Seva Nilayam startades 1962 av en engelsk kvinna, Dora Scarlett, som hade kommit till Indien ett par år tidigare. Hon berättar:

"Vi får patienter från upp till 80 kilometers avstånd. En gammal kvinna behövde tre dagar för att komma hit, gående och liftande med oxkärror. Människor som har hört talas om oss i avlägsna byar kommer ibland helt utblottade; allt de har kunnat skrapa ihop har gått åt till bussbiljetterna. Men vi får patienter från närbelägna byar också.

När vi startade för tolv år sedan behandlade vi 20 patienter dagligen.

Nu har vi mellan 250 och 350 varje dag. De statliga klinikerna i den här trakten ligger glest, och de flesta erbjuder bara minimal behandling. Det enda fullt utrustade sjukhuset finns i Madurai, två och en halv timmes bussresa härifrån. Det är ett bra sjukhus, men alltid överfullt och kan inte ta in alla som verkligen skulle behöva det. Bussresan dit och tillbaka kostar nära sex rupier (ca 2:40 kr), vilket är ungefär två dagsförtjänster för de fattiga, och om de då inte blir inlagda utan ska komma på mottagningen 2—3 gånger i veckan så har de helt enkelt inte råd.

Vi fann också att vi måste behandla de spetälska, som i många fall var helt utan hjälp. Nu har vi 1700 registrerade spetälska patienter, en fast klinik och fem filialmottagningar.

Vid sidan av det medicinska arbetet kan vi hjälpa många fattiga familjer genom att få barnen i skola, skaffa arbeten eller få föräldralösa och handikappade barn omhändertagna.

Alla våra patienter, utom de helt utblottade, ber vi lägga ett litet bidrag i en bössa. Det som samlas in på så vis räcker endast till en liten del av medicinräkningen. De som inte har råd att bidra med något vägras inte behandling, inte heller får de mindre hjälp än andra. Somliga patienter kommer med andra gåvor: lite bönor, frön för trädgården,

kryddor, druvor eller apelsiner.

Vi är här för att tjäna de fattiga och dem som inte kan få någon annan medicinsk hjälp. Efter lång erfarenhet kan vi lätt uppskatta patienternas sociala status, och om vi menar att någon inte verkligen behöver vår hjälp ger vi dem recept på medicin som de kan köpa själva. Vi tar aldrig betalt för behandling eller medicin.

Fallen varierar från de enklaste — barn från närmaste by med ett skrapat knä eller ont i magen — till patienter med länge försummade sår som har blivit infekterade och ätit djupt in i musklerna, plågsamma hudinfektioner, kronisk hosta som kan vara tuberkulos, eller angrepp av hakmaskar som suger blod och lämnar patienten flämtande efter andan och nära hjärtkollaps.

Vi slutar sällan mottagningen före klockan tre. Många patienter har med sig lite ris i en plåtask eller ett bananblad; de finner en skuggig plats att äta och tar vatten från brunnen.

Det är många svårigheter. Somliga patienter måste stanna kvar om vi ska kunna ha något hopp om effektiv behandling. De brister ibland i gråt när vi inte kan låta dem stanna; de kan ha lagt sina sista slantar på bussresan eller det sista av sin styrka för att nå hit. Vi försöker behålla alla som verkligen behöver det, men vi är inget sjukhus, bara

Den fattiga befolkningen ges medicinsk hjälp. Dora Scarlett ses på bilderna tillsammans med patienter.

en klinik med plats för högst femton övernattande patienter. De får en matta, ett lakan, en aluminiumkopp och tallrik, och sover på golvet i ett rum utan möbler. De får all mat gratis medan de är här; om de skulle betala skulle de inte kunna stanna. Näringsrik och god mat, till stor del från våra egna odlingar, är också del av behandlingen. — I ett annat hus har vi ett tiotal barn som behöver vara här för längre vård.

När den sista patienten har gått ska vi städa, sterilisera instrumenten och bränna skräpet. Söndag är vilodag, men även då måste ju de övernattande patienterna ses till, och vi måste alltid vara redo för akuta fall. Vi behandlar de flesta olycksfall och akuta, plötsliga sjukdomar i trakten.

Folket vet att vi behandlar de fattiga och att alla patienter är lika här, så ingen är rädd för att komma. Vi är intresserade av deras familj, hem, yrke och annat, för ju mer vi vet om dem, desto bättre kan vi hjälpa dem. Det finns en aspekt av medicinskt och socialt arbete i Indien som är klar för alla som har haft nära kontakt med folket: det måste vara personligt. Indier har ingen längtan till anonyma, byråkratiska hjälpinsatser. Det finns här en gammal tro att verkan av en medicin beror på den som ger den. Det är inte bara övertro; det måste finnas ett mänskligt förhållande mel-

lan patient och medicinsk arbetare. Patienterna kommer hit långt ifrån därför att vi behandlar hela personen, i relation till alla omständigheter. De söker i själva verket ett sådant förhållande som man förr hade till familjedoktorn, det som man nu alltmer saknar i västerlandet."

Dora Scarlett, nu i 60-årsåldern, har en brokig bakgrund som bl. a. jordbrukare i England och radioreporter i Ungern. Varför kom hon till Indien?

"Mer eller mindre en tillfällighet. Jag kom på hösten 1959 för att besöka en vän i Madras. Jag ville stanna ett år eller två och ombads då av KFUK i Madras att hjälpa dem med ett projekt i en by. Där bodde jag i två år, lärde språket och fick egna idéer om sådant arbete. Jag ville börja från början, på en plats där inget var gjort tidigare. Tillsammans med ett indiskt par, familjen Reddy, sökte jag en plats där ingenting var gjort tidigare. Vi köpte en bit jord här, skaffade en hydda att bo i och vandrade ut i byarna runt omkring för att lära oss vilka vägar byborna hade att färdas. Ingen av oss hade någon egentlig medicinsk utbildning, men vi tog med oss lite medicin och satt i någons hus och gav medicin till folk som kom. På det viset lärde vi känna folket och geografin och förhållandena, och så startade vi en spetälskemottagning eftersom vi fann spetälska som inte

hade blivit behandlade."

— Hur finansierade ni arbetet?

"Vi hade en liten vänkrets i Europa och Canada som stödde oss, och samma krets har mer eller mindre stött oss hela tiden. Först sista året har vi fått större understöd också från personer och företag i Indien.

Seva Nilayam är oberoende; vi styrs inte av någon kyrka eller organisation. Vi har ingen religiös anknytning, men vi välkomnar religiös motivering hos dem som gör arbetet. Vi betalar för oberoende genom att inte ha något garanterat tillflöde av pengar. Vi är extremt ekonomiska, men kostnader för medicin och uppehälle stiger ständigt, och patientantalet ökar. Men vi har en stor portion tro i arbetet, tro att finansiell hjälp och villiga händer ska finnas för att möta behovet hos dem som kommer hit för behandling."

— Hur har patienternas och folkets attityd till er och arbetet här förändrats under åren?

"De har alltid varit mycket vänliga, eftersom de är vänliga människor. Vi har aldrig mött någon avoghet. De är mycket mer beredda att följa våra råd nu än i början — då gick de bara till häxdoktorer och trollkarlar, men inte till sjukhusen. Ett problem är att om man förefaller vara välbeställd så kommer folk att försöka få så mycket ut av en som möjligt. Det är ett skäl

Patienter från barnkliniken.

Från trädgården.

till att vi lever så enkelt som vi gör — vi vill inte se ut som en guldgruva som de kan gräva ur. Gör man det så måste man antingen isolera sig med en barriär, eller också får man svärmar av folk efter sig.

Vi get aldrig någon pengar. Vi ger mat och kläder om de ser ut att verkligen behöva det."

— Är folks dagliga liv i byarna styrt mycket av religionen?

"Ja, mycket, och det har inte ändrats under mina tolv år här. Människorna går till templen för alla sina behov, inte bara andliga. Gudarna har inte förlorat sin popularitet, det är många högtider som

måste hållas, och många särskilda dagar på året när man måste göra eller inte får göra vissa saker. Också högt utbildade människor som har offentliga arbeten vallfärdar till de heliga platserna."

— Har ni många psykiatriska fall?

"Inte sådana som behöver egentlig psykiatrisk vård. Men vi har många som känner sig sjuka och kommer för behandling därför att de inte är särskilt lyckliga, därför att deras hemliv är olyckligt. Jag gissar att 60 procent av alla sjukdomar är psykosomatiska, även här på landsbygden."

— Händer det att patienter säger

sig vara utsatta för svart magi?

"De är väl inte patienter egentligen. Det kan hända att korna dör eller något sådant och de tror lätt att någon har orsakat det, men de kommer vanligen inte hit."

— Hur kan människor i Europa bäst hjälpa Indien?

"De borde veta mycket mer, men det är svårt att säga hur de skulle kunna veta mer. När de kommer och åker runt här kan de inte se vad som verkligen händer. De besöker ett sjukhus och ser en massa fattiga som väntar på behandling — men de ser inte de fattiga som inte får någon behandling alls. Man måste leva här en tid för att veta. Det finns så många i Europa som verkligen vill ge och som ju vill tro att deras bidrag gör gott medan de kanske inte gör någon nytta alls.

Som regel passar små projekt bättre i Indien än stora. När det finns mycket pengar startar man gärna projekten i för stor skala, under ledning av västerländsk personal, och sedan vill man lämna över till indierna. Men hela det sättet att sköta det är oindiskt. Det skulle bli mycket varaktigare om det kunde växa från botten och uppåt, på ett indiskt sätt. Då skulle indierna känna att de kunde ta över, eftersom det är ett helt annat synsätt, en annan stil. Man kan inte bara bygga upp en sak på europeiskt sätt och sedan lämna över den, då faller det ihop.

Om ett projekt verkligen behövs så växer det snart. Jag är mycket mot pappersplaner. Det är bättre att börja med en kasse mediciner och 100 rupier och gå någonstans, sätta sig ner och se vad som händer, vem som kommer. Nu sitter man i sina kontor och säger att vi måste ha det och det, vi måste ha så och så många rum... då har man gjort fel sak. Det är för sent att göra om det när man finner att man har alldeles fel typ av byggnad och en massa människor har lagt ner pengar i projektet. Vi började med 600 rupier och en hydda med två rum. Då var vi säkra på att inte ta några felsteg, för vi hade inte resurser för det... när tiden kom att ta nästa steg fick vi lite mer pengar och kunde göra det, och då visste vi i vilken riktning vi skulle gå.

I väst får ni läsa jämförelser av löner etc, att en indisk lantarbetare arbetar längre än en engelsk och har en femtiondel eller en hundra-del så mycket i lön, och så tror man att den indiska levnadsstandarden är en hundradel av den engelska.

Undernärd åtta månaders pojke...

...men denne pojke har fått behandling.

Men det är långt ifrån sanningen, det finns inget sådant som en medelinkomst i pengar. Folk här köper ofta inte sin mat, de får den i byarna på olika sätt, vanligen mot arbete. När folk kommer hit för att hjälpa oss med skörden får de livsmedel i lön. Vem kan säga hur stor deras inkomst verkligen är? Den engelska lantarbetaren behöver hus med glasfönster och värme, här kan man lätt bygga ett hus med hjälp av familj och vänner, och man kan t.o.m. leva utan hus. Många av dessa jämförelser gör vårt folk mycket mer fattiga och miserabla än de verkligen är.

De verkligt dåliga förhållandena i Indien, sådana som att många

människor inte kan få någon form av medicinsk vård, de når inte igenom till väst. När jag läser artiklar i västpressen finner jag dem ofta falska. Det är svårt att förklara varför de är falska, men de väljer ut fel förhållanden, fel fakta för att få er att känna medlidande och vilja ge till dessa människor."

*

Jag besökte Indien juli—augusti 1974. Det är ett land av enorma kontraster, och det är omöjligt att i en artikel beskriva alla motstridiga intryck och upplevelser. Men besöket i Seva Nilayam var en av de

mest positiva upplevelserna under resan. Det gav inblick i hur mycket man verkligen kan göra för människor under enkla förhållanden, med ett minimum av teknisk utrustning. "Många människor här är i livet tack vare oss", sa Dora Scarlett, och jag tror henne verkligen.

Adress: Seva Nilayam, Rajathani, via Andipatti, Madurai District, South India. Den som vill hjälpa till ekonomiskt kan sända en check dit, eller kanske enklare till: Seva Nilayam's account, Bank of India, Amman Sannathi, Maduari, South India.

KONSTANTIN RAUDIVE DÖD

Författaren fil. dr Konstantin Raudive, känd för sina forskningar rörande okända röster på inspelningsband, har avlidit i Bad Krozingen i Västtyskland, 65 år gammal.

Under den tid Raudive var bosatt i Uppsala, kom han i kontakt med Friedrich Jürgenson och blev så intresserad av röstfenomenet att han senare i Tyskland skaffade sig en omfattande teknisk utrustning och flera medarbetare för att själv ta itu med fenomenet. Bland hans medarbetare kan nämnas den schweiziske fysikprofessorn Alex Schneider, den tyske högfrekvensforskaren ingenjör Theodor Rudolph samt den parapsykologiske forskaren professor Gebhard Frei.

I sin bok "Unhörbares wird hörbar" (Det ohörbara blir hörbart) som gavs ut 1968, nämner Raudive att han totalt har omkring 80.000 rösttexter registrerade! Inspelnings-teknikens utveckling förbättrade avlyssningsförfarandet, så att så småningom allt radiooväsen och de flesta atmosfäriska larmkällorna kunde elimineras. "I dagens forskningsläge förfogar vi över sex inspelningsmetoder, av vilka var och en på sitt sätt har gett oss goda kontakter med en överexistentiell dimension, i vilken med all sannolikhet även de hädangångnas själar ingår." Så uttalade sig Raudive vid tiden för bokens utgivning. En andra bok av honom om röstfenomenet, "Überleben wir den Tod?" (Överlever vi döden?) kom 1973 och hål-

ler för närvarande på att översättas till engelska och italienska.

Konstantin Raudive blev känd över en stor del av världen. Han var övertygad om att han fått kontakt med andevärlden. I sin sista bok skriver han att vi "efter den s.k. döden antagligen kommer att förvandlas till strålningsskapelser, dvs. till en andlig energi, befriade från materien, vår preliminära existensform".

För dem som förutom Raudives parapsykologiska verk vill lära känna hans filosofiska och skönlitterära skrifter, kan i första hand rekommenderas "Der Chaomensch und seine Überwindung" (Kaosmänniskan och hennes övervinnande) som är en analys av vår tids ateistisk-nihilistiska tendenser, samt den stora trilogin "Die Memoiren des Sylvester Perkons", vilket är en på självbiografiska data baserad vandring genom mystikens och konstens världar.

Om Raudive som filosofisk-skönlitterär författare sa en schweizisk radiokommentator att han var "en jätte från Sengallens djupa skogar". Ja, han var en författare som bemödade sig om att inte bara uppvisa orsakerna till "kaosmänniskans" uppkomst i vår tid utan även vägen till en högre mänsklighet. Hans verksamhet på det parapsykologiska området visar att han inte bara begränsade sig till det jordiska, utan även sträckte sig mot en kosmisk sfär.

Frithjof Hallman

DEN HELIGE ANDES TIDSÅLDER

År 1973 utgavs i London en liten skrift omfattande 79 ganska glesa sidor och med titeln *Towards the Holy Spirit — På väg mot den helige Ande*. Förlag: The SCM Press Ltd. Författare: Philip Toynbee, känd kulturskribent. Toynbee kallar sitt arbete *en traktat*. Skriften är avfattad mycket exakt i 237 nummerade punkter.

Till att börja med understrykes att "hela den traditionella kristet teologiska apparaten" har blivit effektivt förstörd. Vad som gör boken så viktig är att Toynbee radikalt ger sig på själva grundvalen för kristendomen: påståendet att "universum har skapats av och uppehålls genom en gud som är allsmäktig, allvetande och tillika idel kärlek".

"Det ojämfröligt hårdaste slaget mot den ortodoxa kristendomen", säger Toynbee, "har varit människornas växande oförmåga att acceptera existensen av en sådan gud".

Reträtten från de gamla positionerna har varit motvillig, ty det som måste överges var "den mest trösterika av alla trosföreställningar". Inte desto mindre har reträtten fortsatt. Den viktigaste orsaken är enligt Toynbee "inte av vetenskaplig eller teknologisk och än mindre av materialistisk karaktär".

"Den djupare orsaken är att det inträffat en drastisk förändring i vår moraliska känslas natur och sätt att verka."

"Vi har blivit mera känsliga för den ondska som ligger i grymheten än någon historisk epok före oss någonsin varit." — "För oss är grymheten dödssynden framför andra."

Toynbee ber läsaren att ett ögonblick begrunda "en enda av Guds gärningar: det har varit en jordbävning, och i en ung familj på tre personer har fadern omedelbart dödats. Modern dör under utdragarna jämmerskrin inom de följande tjugofyra timmarna; barnet, fysiskt oskadat, inklämt mellan sina döda föräldrar, dör långsamt av törst under de närmaste fem dygnen, medan föräldrarnas kroppar ruttnar på ömse sidor om honom."

Vidare framhåller Toynbee hur

mycken intensiv tankemöda och hur många konstiga, ansträngda, förvridna trycksidor som ägnats åt försöket att finna "orsäker för ett sådant beteende" hos den alltigenom kärleksfulle och fullkomligt allsmäktige kristne guden. Han påpekar att kristna tänkare alltså klänger sig fast vid orimliga och föråldrade idéer. Varför? frågar han. "Det absurda påhitt som kallats syndafallet kan ju på intet sätt rentvå deras gud från ondskan i hans ursprungliga skapelse och hans fortlöpande vanstyre i världen."

"Varje försök att rättfärdiga Guds handlande med människan förutsätter något fördolt och strålande ändamål som skulle mer än gottgöra de synbara och ohyggliga medlen. Men nu är det en av våra mest genomträngande moraliska föreställningar att inte ens de mest upphöjda mål kan rättfärdiga sådana medel som dödandet av detta barn under de nämnda omständigheterna."

Här har vi alltså vad Toynbee kallar "ett överväldigande moraliskt argument mot den kristne guden". Han menar att den nyssnämnda idén — att ett ädelt ändamål inte kan helga ondskefulla medel — är av judiskt-kristet ursprung; därför befinner vi oss i ett rike som kommit i strid med sig självt. "Den skärpning som nyligen inträtt i en gammal judisk-kristen moralisk föreställning har medfört en hårdnande konflikt med den judisk-kristna tron på en gud som är allsmäktig och vars väsen är idel kärlek."

Eller med andra ord: "Kärleken har till sist bannlyst [den grymma och fruktansvärda varelse som kallas] Kärlekens Gud."

Utom försöken att rättfärdiga Gud omnämner Toynbee också en annan "kristen strategi". Så snart kristna människor känner sig trängda mot väggen "har de för vana att muttra ordet mysterium". Huvudtanken i hans skrift, säger förf., är "att vi sannerligen är omgivna av mysterier". Men, tillägger han, "det är också vår enkla intellektuella plikt att använda detta ord bara som en sista utväg. Och i det här fallet finns

det en annan utväg än att tillgripa ordet [mysterium], nämligen att medge att ingenting tvingar oss att förutsätta en allsmäktig kärlekens gud."

Både kärleken och den intellektuella plikt-känslan leder oss alltså enligt Toynbee till den konklusionen att kärlekens allsmäktige Gud måste avsättas.

Så långt hans inställning till första trosartikeln. Hur står han till den andra?

Också här är kritiken radikal. Toynbee kallar ordet kristologi "det mest älskade, jargon-aktiga uttrycket i hela den moderna teologiens vokabulär". Det är tydligt, säger han, att "en hel del kristna apologeter, både ny-ortodoxa och ultramodernistiska, har dragit sig tillbaka till det inre av det en gång jättelika, labyrintiska slott där de åtminstone kan fortsätta att diskutera Jesu Kristi person och natur. Det är här, framförallt om också inte utslutande här, som vi kan finna Gud alltså verkande i världen — vad än sedan ordet Gud må betyda."

Toynbee går kort och skarpt till rätta med dessa teologiska ansträngningar.

"Vi är tvungna att avvisa Jesus som den andra personen i Gudomligheten, inte bara därför att hela den fortsatta dissektionen av hans natur nu framstår som nästan lättfärdigt föråldrad, utan också därför att läran [om Kristi gudom] är den mest naivt antropomorfiska av alla läror."

Det är i och för sig egocentriskt, säger Toynbee, att förutsätta att "verkligheten bakom vår egen verklighet" måste rymma något som liknar oss själva, fastän det är större och bättre än vi. Men därtill kommer en ny faktor som kraftigt strider mot antagandet av en gud som till en tredjedel skulle vara människa. Vetenskapliga utforskare av "det naturliga universum" tror numera att det finns många millioner intelligenta livsformer, bland vilka åtminstone några måste vara mer avancerade än våra egna jordiska. "Varför skulle då detta speciella släkte människan på denna speciella

planet jorden ha blivit utvalt och på ett enastående sätt privilegierat såsom utgörande en tredjedel av den Universella Gudomligheten? (chosen for the unique privilege of constituting a third part of the Universal Godhead?)

Likväl bekänner Toynbee vördnad inför Jesusgestalten:

"Fastän det inte längre tycks kunna hjälpa oss att beskriva Jesus som den andra personen i Gudomligheten, kan vi lätt förstå att denne underbara och häpnadsväckande man i utomordentligt hög grad var genomträngd av Anden."

Toynbee säger att det är frestande att beskriva just denna Andens gärning (Kristus-gärningen) som historiskt unik. Men han hejdar sig och tillfogar att detta naturligtvis vore för provinsialt. Ordet parochial som här används betyder egentligen "sockenaktigt" — meningen är att vi otillbörligt upphöjer och placerar i centrum något som tillhör den egna lilla avkroken av världen.

*

Kristendomen genom tiderna har uppenbarligen åkallat en sammanmältning av tre olika "gudar": Fadern, Sonen och Anden. Erfarenheten visar att så länge vi är i stånd att stanna kvar i en drömvärld, där man inte bekymrar sig om logik, kan kombinationen fungera. Men i vårt vakna, reflekterande tillstånd blir absurditeterna högljudda. De blir också motbjudande. Skrämda av ohyggliga skeenden kan vi — i varje fall jag — inte annat än finna att världen är vad Toynbee på ett ställe kallar "en vederstygglighet av grymhet". Hur skall man då kunna tillskriva en allgod och allsmäktig Fader en dylik skapelse! — Högmödet att göra en människa till "en tredjedel av den Universella Gudomligheten" måste också övervinnas.

Toynbee tycks vara på väg mot en ny tro, som verkligen blir mono-teistisk. Ur ruinerna efter den gamla treenighetsläran har han sökt räd- da en enda "Gud" — tredje Personen, den helige Ande.

Vad menas då med detta uttryck? Då det är fråga om ett viktigt verk — och ett sådant är enligt min mening Toynbees — anser jag att man i möjligaste mån bör låta författaren tala själv. Så här söker alltså Toynbee förklara eller åtminstone belysa sina tankar och känslor:

"Vad vi måste försöka begrunda är en Ande (a Spirit-Mind) som aldrig skapade eller kunde skapa den

naturliga världen, men som alltid har svävat över denna värld och sökt efter medel att genomtränga och påverka den."

"Detta hjälper oss självfallet på intet sätt med mysteriet hur allting uppstått. Men den frågan... ligger inom området för vår oundvikliga förvirrade undran." (Här är kursiveringen Toynbees egen.)

"I detta ljus bör vi se oss själva som potentiella hjälpare eller hindrare av Anden i dess ofattbara verk. Och i detta ljus blir det vi gör eller underlåter att göra av yttersta betydelse (of crucial importance, crucial oöversättligt). Så kunde det inte vara om vi vore marionettfigurer åt en allsmäktig och allvetande Skapargud. Vi har inte blivit skapade för att roa en gud, som från begynnelsen visste precis hur vi skulle sluta. Vi lyftes upp ur låg materia därför att människans, och alla andra intelligenta väsens, sinne (mind, oöversättligt) är oundgängligt för det väldiga verk av den Helige Ande, som vi endast kan skymta, gissa något om och nämna med famlande ord."

"En ny uppfattning av den Helige Ande överensstämmer i högsta grad med den ålderdomliga religiösa föreställningen om en övernaturlig ordning som både genomtränger den naturliga ordningen och förblir skild från denna."

Till sist: vad menar Toynbee att människan kan göra?

Han svarar på den frågan i sista paragrafen av sin traktat, och utan tvivel är hans svar hämtat från ett postumt verk av Simone Weil: *Attente de Dieu*. Den engelska titeln på boken lyder översatt: *I väntan på Gud*. Toynbee sätter Simone Weil så högt att han jämför henne med och placerar henne vid sidan av den andre Jesaja, Buddha och Ramakrishna! Hans traktat slutar i Simone Weils anda:

"Vida viktigare än någon fras eller formulering, hur rik den än må vara i fråga om associationer och återställd mening, är förmågan att vänta i ett tillstånd av uppmärksamhet, under omvårdnad av de tre förmågorna (the attentive faculties) kärlek, hopp och förtröstan och att så mycket som möjligt motstå den heta längtan efter visshet som tycks vara en av våra starkaste impulser och en huvudkälla till våra ständiga förvillelser och olyckor."

Not. Alla kursiveringar utom en är gjorda här. Vad som står inom raka parentes-tecken är anmälares anmärkningar.

Birgit Lange har länge sökt vinn- na gehör för vad hon kallat *En ensam människas bekännelse*. Denna bekännelse trycktes först i tidskriften *Religion och Kultur* i maj 1968; något utvidgad återkom den i *Jesus från Nasaret — vem är han?*, en bok från hösten 1969 (*Natur och Kultur*, i distribution). I september 1973 trycktes den åter i en skrift, *Credo*, som bland annat skickades till alla svenska kyrkans biskopar. Birgit Langes bekännelse slutar med orden: "Det är som kunde jag inte undandra mig den svindlande förhoppningen, att vi står i övergången till den tredje tidsåldern", nämligen *Andens tid*. Tydligt finns ett starkt samband mellan hennes tro och Toynbees.

EN LANG RAD FÖRÄLSKELSER

Av Birgit Lange

Då jag var i tolvårsåldern, råka- de jag ut för min första stora kärlek. Han hette Gustaf Fröding och har förblivit en av mitt livs ledsagare. Ungefär tio år senare, under mina studieår i Stockholm, beslöt jag inköpa Frödings verk i vackra band på avbetalning. Jag hade inte mycket fickpengar, fastän min Mor var underbar när det gällde att bistå oss barn med vår utbildning. Hon blev tidigt änka och hade inga stora resurser, men hennes hjälpvilja och lojalitet var utan gräns. Och sköta pengar, det kunde hon.

Nog av, mitt stora köp måste bli på avbetalning, och jag tecknade kontrakt med en bokhandel och fick hem de fina banden.

Då — pang! — råkade jag plötsligt ut för mitt livs andra stora kärlek. Den gången hette han Fjodor Dostojevski. En av hans romaner

Forts på sid 14

I sitt föredrag "Über die Beziehungen der Psychotherapie zur Seelsorge" påpekade C. G. Jung att det **inte fanns en enda** bland hans patienter över 35 år "vars avgörande problem inte var den religiösa inställningen", vilket dock, som han underströk, naturligtvis "ingenting hade att göra med konfession eller medlemskap i en kyrka". "Ingen blir verkligen bra, som inte återfår sin religiösa inställning."

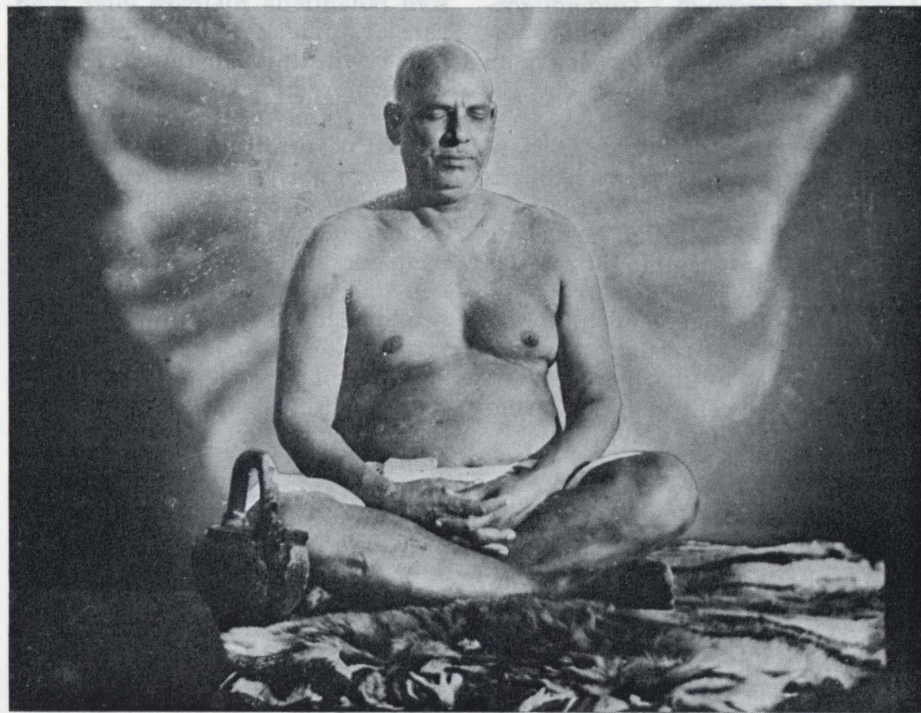
Det är alltså sunt att ha en äkta religiös inställning, psykiskt sunt först och främst, men givetvis också fysiskt, eftersom den friska själens utveckling även påverkar kroppen på ett gynnsamt sätt.

Det är ett känt förhållande att många slag av kroppsliga åkommor har själslig grund och försvinner samtidigt som den psykiska orsaken blir avlägsnad.

Äkta religiositet verkar avstressande, eftersom den lär människan att få problemen på avstånd, den frigör sinnet och höjer det över den gråaste vardag. Den visar vägen till växt och utveckling, även när alla andra vägar är stängda. Riktigheten i Jungs iakttagelse är därför nog så uppenbar, även om det kan verka överraskande att den skall gälla så generellt.

Men saken har också sin teologiska, sin metafysiska sida. Gud, Brahman, Tao osv. är enligt de olika religiösa traditionerna själva källan till allt yttre och inre liv; att närma sig denna källa och förfriska sig av den skulle därför i hög grad vara livgivande. Särskilt skulle detta gälla för de människor som har förverkligat sin religiösa inställning till det yttersta: **helgonen**. Ett helgon som har "sett Gud" och känner sig förenat med honom (eller det) ett äkta Guds barn, har väl också gott av detta speciella förhållande på det fysiska planet? Denna rimliga slutsats finner stöd i bibelberättelserna om patriarker och andra Guds tjänare som gavs välstånd, hälsa och ett ofta otroligt långt liv på jorden.

Om vi frågar efter de heligas hälsa och livslängd, får vi dock vända oss bort från vår egen tradition, den

Swami Sivananda.

kristna. Denna var från begynnelsen lidandesorienterad. Vägen till Golgata är huvudtema för den kristna meditationen. Mystikerna, de heliga, identifierade sig till den grad med den korsfäste frälsaren att några av dem blev stigmatiserade. Det jordiska livet betydde inte mycket för dem i jämförelse med det eviga. Sjukdom och död i unga år kunde vara en genväg till saligheten. Den kristne gudens vägar är enligt den traditionella synen outrannsakliga, och när död och fördärv drabbar dem som av allt att döma står Gud närmast — hans egen son inbegripen — har även detta en mening, fastän vi inte alltid kan förstå den. Ett sådant resonemang sätter stopp för varje försök att finna något samband mellan helighet och hälsa. Vi skall därför rikta vårt spørsmål till östern, där det heliga inte symboliseras av ett tortyrinstrument, utan med lotusblomman som höjer sig över vattnet och öppnar sig för solen.

Både den indiska och den kinesiska (taoistiska) yogan lägger vikt vid god fysisk hälsa. Yogans huvudmål

är givetvis att väcka människan till ett högre medvetande, men en viss grad av fysisk hälsa och harmoni är en förutsättning för att uppnå detta. Smärtor distraherar sinnet, fysisk svaghet minskar koncentrationsförmågan. Därför utvecklas skilda hjälptekniker — i synnerhet andningsövningar och kroppsställningar — som skall förvandla den fysiska kroppen från ett hinder till en hjälp i medvetandesutvecklingen. Den berömda Swami Sivananda uttryckte det så (i inledningen till sin bok "Yogic Home-Exercises"): "Även vid andlig strävan är god hälsa en förutsättning. Utan god hälsa kan man inte tränga till det inre livets dolda djup och uppnå livets yttersta skönhet."

Denna Swami Sivananda var under nära tjugo år efter andra världskriget Indiens store världsapostel för budskapet om samspelet mellan helighet och hälsa. Han och hans stora ashram i Rishikesh var kända och högt ansedda över hela Indien, och hans Divine Life Mission hade många medlemmar också i den västliga världen. Yogarörelsen i väst sat-

tes huvudsakligen igång av Sivanandas korrespondenselever — så som Edith Enna i Köpenhamn. (Sverige står i en särställning, eftersom det här var yogaexperten professor Goswami som — oberoende av Sivananda — var huvudmannen bakom det aktiva yogaintresset.) Och Sivananda var mer kvalificerad än de flesta att uttala sig om hälsofrågan. Han hade nämligen medicinsk utbildning och hade praktiserat som läkare innan han blev yogi och en av vårt århundrades mest kända indiska helgon. När vi vill veta något om de heligas hälsa, finns det alltså knappast någon som är bättre kvalificerad att ge besked än han. Och han gör det helt konkret. Han säger om sin egen hälsa: "Jag är 73 nu. Alltjämt känner jag mig helt ung. Jag är full av kraft, energi och vitalitet. Jag är alltid vid glatt lynne. Jag sjunger, dansar, springer, hoppar i glädje. Jag är robust och stark..."

Detta citat är hämtat från hans självbiografiska "Sivananda Gita", en inspirerande liten skrift på knappt sex sidor som under årens lopp blivit omtryckt flera gånger i ashramens olika publikationer. Den text jag citerade från står i boken "Elixir Divine" som kom ut 1965 som det sista av Sivanandas många arbeten.

Även om vi känner till människor över sjuttio som sprudlar av liv men inte sysslar med yoga, är det ändå mycket imponerande, det som Sivananda skriver om sig själv. Att hoppa och springa i den åldern och vara full av vitalitet — är det inte något som alla yogavänner skulle önska sig? Men tyvärr är framställningen inte helt korrekt.

När jag träffade Sivananda och var gäst i hans ashram, var han bara 68 år gammal. Redan vid den tiden var han ett fysiskt vrak och hade varit det i flera år. Tydligt överviktig gick han med små och mycket långsamma steg, i det han stödde sig på en lärjunge, ibland på två stycken. Ibland kunde han inte sitta under darshan, utan låg på sidan. Han led av hemorrojder, högt blodtryck, ischias och diabetes, och han dog 76 år gammal. Detta var sanningen om Sivananda, vilket förresten ingen i ashramen gjorde något försök att dölja. (Men det skall nämnas att han bar sina plågor med stor värdighet och att han hade en fin utstrålning och ett gott humör som oftast fick en att glömma hans eländiga hälsotillstånd!)

Hur kunde ett så stort helgon och

en yogautövare som han bli så sjuk, frågade jag, och hur kunde han skriva om hopp och dans, när han nätt och jämnt kunde gå?

Ja, vad det sista spørsmålet beträffar, hade saken en enkel förklaring. Det som Mästaren påstod om sin förträffliga hälsa, hade varit helt sant, sa man, den gång han skrev det i sin "Gita". Efter som tiden gick blev ju hälsan sämre, men texten kom ut igen i nya upplagor, och då måste ju åldern ändras så att den stämde med den tid då den nya upplagan gavs ut. Det skulle ha sett märkligt ut om han ständigt varit lika gammal, låt oss säga 40 år. Men då blev ju den ursprungliga sanningen till sist till en lögn? Nej, inte nödvändigtvis. Det finns, sa man, två slags sanning, den bokstavliga och den verkliga. Det är den bokstavliga som västerlänningar stirrar sig blinda på. Men den kan vara helt värdelös och till och med skadlig. Visst var Hans Helighets fysiska kropp sjuk, ja mycket sjuk — men vad skulle det ha tjänat till att basunera ut detta sorgliga faktum? Det var genom att fortsätta presentera honom sådan han var i sina bästa år och som han alltför var i anden, som hans läsare världen över kunde inspireras till att börja med yoga och göra en verklig insats. Och det var det viktiga. Den verkliga sanningen är den som verkar i positiv riktning...

Men hur kunde han bli så sjuk? Jo, det berodde på, sa man, att han i flera år hade misshandlat sin kropp genom att äta gammalt bröd och i timmar stå i det isande kalla Ganges-vattnet. Detta skedde innan han fick sitt andliga genombrott... För att vara läkare hade swamin alltså betett sig särdeles oförståndigt, men helt tillfredsställande fann jag inte förklaringen.

En annan av detta århundrades stora indiska yogier var Sri Aurobindo, mannen som med sin **integrala yoga** ville inleda övermänniskans epok, och denna nya övermänniska skulle aldrig dö. I likhet med Sivananda och de andra här omtalade toppyogierna betraktades han som "avatar", dvs. en gudomlig inkarnation. Som sådan borde han ju ha haft alla förutsättningar att övervinna döden, men han klarade det inte. Han dog 78 år gammal efter en längre tids sjukdom i hjärtinfarkt. Betydligt äldre blev hans lika berömda medarbetare, den gudomliga Mor Mira. Hon dog nära 96 år gammal 1973. Men det var inte meningen att hon skulle dö alls.

Starkt upptagen av tanken på god hälsa och långt liv var också den internationellt kände Paramahansa Yogananda, författaren till den mycket lästa "Autobiography of a Yogi".*) I denna bok berättar han bl.a. om storgurun och avataren Babaji som skulle vara flera hundra, ja kanske flera tusen år gammal. Han skrev också en bok om "vetenskapliga healingmeditationer", där han hävdade att en kriya-yogi "slutligen segrar över 'den sista fienden' döden". Men trots att han redan i unga år blev upplärd i denna yoga och sedan spred kunskap om den genom sin organisation "Self-Realization Fellowship", blev han själv bara 59 år gammal — utan att ens ha bevarat en 25-årigs utseende som Methusalem Babaji uppges ha gjort. (I gengäld förklarade begravningsbyrån att han den dag bronslocket sattes på kistan "såg lika frisk ut — som han hade gjort den natt han dog" 20 dagar tidigare, något som var enastående i byråns erfarenhet.) Yoganandas egen guru, Sri Yukteswar, också ett stort helgon, blev 81 år, medan dennes guru, Lahiri Mahasaya, en "yogaavatar", känd för sina mirakulösa helbrädgörelser" och andra paranormala prestationer, dog kort tid före sin 67-årsdag.

Åtskilliga indier är övertygade om att det lever vismän som är tre hundra år gamla eller äldre, utan att de själva har träffat någon av dem. Jag har tillbringat fem eller sex somrar i fjälltrakter mellan Kashmir och Kalimpong utan att kunna spåra upp en enda yogi som varit äldre än en skandinavisk genomsnittspensionär. Yogananda berättar i sin självbiografi en del historier som han hört av sin egen guru om den sägnomsusade Babaji, och han uppger att han själv träffade denne en gång. Han uppger också att Babaji och hans få utvalda följeslagare brukade resa genom att dematerialisera sig på ett ställe och sedan materialisera sig på ett annat!

Det skulle vara mycket lättare att tro på Indiens nästan eller helt odödliga storyogier i Himalaya, ifall det också fanns något mitt emellan dem och den vanliga människan — låt oss säga yogier som kunde påvisas vara över 150 år gamla, men denna "felande länk" står inte heller att finna. Det är den omständigheten som ger vår skepsis extra tyngd. Mor Miras 96 år är den högsta yogi-ålder som vi känner till, men det

Forts på sid 15

DR JULE EISENBUD MOT "DEN FANTASTISKE RANDI"

Av Curtis Fuller

Den amerikanska månadstidskriften Fate har gett oss tillåtelse att översätta och publicera följande artikel av Fates utgivare, Curtis Fuller. Den beskriver ett — delvis offentligt — meningsutbyte mellan parapsykologen dr Eisenbud och några av hans kritiker. Fullers tidskrift säger i introduktionen till artikeln att händelserna visar "det fullständiga förakt för fakta som man finner bland den psykiska forskningens kritiker".

De ökande myterna om den parapsykologiska forskningen och de problem som rör trovärdigheten i påståenden om paranormala fenomen ges en dramatisk belysning i följande brev och kommentarer med bl.a. ett meningsutbyte mellan Jule Eisenbud, M.D., psykiater och professor vid University of Colorado Medical School och därtill psykisk forskare, och Den Fantastiske Randi, en professionell trollkarl, som strävar efter att följa i Houdinis fotspår och bli känd som avslöjare av psykiska bluffmakare.

Den Fantastiske Randi påstår att han avslöjat flera medier och andra psykiker, bl.a. Ted Serios, den s.k. psykiske fotografen, som Eisenbud gjort omfattande undersökningar av. An mer förvånande än Serios' paranormala förmågor är emellertid det sätt på vilket Den Fantastiske Randi undvek sitt löfte att upprepa Teds prestationer, varigenom han kunde förbli den etablerade ordningens gunstling och dess illa informerade talesman.

Den läxa man kan lära av följande meningsutbyte är hur svårt det är för en psykiker eller en psykisk forskare att bygga upp ett gott anseende och hur lätt det är för den som önskar förstöra någons anseende att vinna nationell ryktbarhet. Problemet har blivit än mer brännande, eftersom dessa offentliga an-

Ett fint exempel på Ted Serios tankefotografering...

grepp på Ted Serios tycks ha resulterat i att han, åtminstone tillfälligt, förlorat sin förmåga att åstadkomma upprepbara psykiska fenomen, som kan studeras vetenskapligt.

Historien börjar egentligen med en artikel av Charles Reynolds och David H. Eisendrath, Jr. i 1967 års oktobernummer av tidskriften Popular Photography. Artikeln uppges avslöja Ted Serios' psykiska fotografering och grundas på de båda författarnas observationer av Ted Serios' arbete under ett veckoslut. De påstår att de kunnat bygga en apparat som med hjälp av fingerfärdighet gör det möjligt att kopiera Serios' metoder och resultat.

Reynolds och Eisendrath utgick från att det var frågan om bedrägeri, eftersom sådant var teoretiskt möjligt. De gjorde detta antagande, trots att de enligt Eisenbud åtföljdes till Denver av en expert på fingerfärdighet, som skulle ge akt på Ted Serios' förehavanden och försöka avslöja honom som bluffmakare. Eisenbud meddelar att Reynolds och Eisendraths expert på ett iögonfallande sätt avstod från att under-

...samt platsen i verkligheten.

teckna deras rapport.

På samma gång var Eisenbud mycket väl medveten om möjligheten av optiska knep och nämnde det i sin bok. Han kände också till en invecklad apparat som konstruerats av Ingersoll Research Laboratories, en del av Borg-Warner Corporation, som också studerat Ted Serios vid ett tillfälle. Denna apparat kunde faktiskt kopiera Ted Serios' fenomen under vissa omständigheter, men forskarna fastslog uttryckligen att Serios inte använde sig av ett sådant hjälpmedel. I verkligheten kunde en apparat av detta slag inte användas utan upptäckt.

Som svar på artikeln i Popular Photography skrev Eisenbud ett brev som publicerades i november-numret 1967.

Till utgivarna av Popular Photography:

Jag förklarar härmed att om någon person, utvald och granskad av en sakkunnig nämnd sammansatt av vetenskapsmän, fotografer och trollkarlar, på normalt sätt och under likartade förhållanden kan åstad-

komma samma typ av fenomen som Ted, skall jag (1) avbryta allt vidare arbete med Ted, (2) köpa in och offentligt bränna alla exemplar som finns att uppbära av min bok The World of Ted Serios, (3) låta införa en helsidesannons i Popular Photography, där jag avbildas med narmössa och (4) använda fritiden under återstoden av mitt liv till att gå från dörr till dörr och sälja prenumerationer på denna fantastiska tidskrift. Ingen tidsbegränsning krävs.

Er tillgivne
Jule Eisenbud

Det enda svaret på detta kom i ett brev daterat 29 september 1967 från Den Fantastiske Randi. Han bad Eisenbud att förtydliga uttrycket "samma typ av fenomen" och sade att han tyckte att häri skulle inbegripas endast Serios' framträdanden under strikt vetenskaplig kontroll och uteslutas de som inte granskades lika noggrant. Randi skickade även en lista på personer, för att Eisenbud skulle få tillfälle att överväga om de var lämpliga att ingå i "en sakkunnig nämnd av vetenskapsmän, fotografer och trollkarlar". Han skrev att han skulle förbereda experiment, så snart han fick de upplysningar han begärde. Han ville ha dem före 4 oktober 1967, då han skulle framträda i ett TV-program — the NBC "Today Show" — tillsammans med Eisenbud och Serios, eftersom han trodde att NBC skulle kunna erbjuda lokal för experiment.

Strax före sändningen överlämnade Eisenbud personligen följande meddelande till Randi (och till Reynolds och Eisendrath, som befann sig i studion).

4 oktober 1967

Från Dr Jule Eisenbud till James Randi och andra intresserade.

Dr Jule Eisenbud och hans advokat sammanträffar gärna med Mr Randi för att diskutera ett förslag att anta Dr Eisenbuds utmaning som publicerades i Popular Photography. Dr Eisenbud är villig att reservera följande tider för ett sammanträffande i New York:

lördagen 28 oktober, f.m.

söndagen 29 oktober, f.m.

Om Denver föredras, diskuterar Dr Eisenbud gärna lämplig tidpunkt för sammanträffande där.

I "Today Show" antog Randi utmaningen med en elegant gest. Han påstod att han med det hjälpmedel som beskrevs i artikeln i Popular

Photography, dolt i handen, skulle kunna åstadkomma fotografier och lura psykiska forskare (han gjorde faktiskt en rörelse med handen för att illustrera detta). (Som Eisenbud formulerade det i programmet, skulle han inte ens ha lurat en överårig hund med starr.) Randi hävdade sin övertygelse att Ted Serios var en bedragare och att Eisenbud och andra hade låtit lura sig av honom.

Knappt hade emellertid Eisenbud återvänt till Denver, förrän ett brev från Randi daterat 8 oktober 1967 klargjorde åt vilket håll vinden verkligen blåste.

Randi började med att påstå att det skulle vara omöjligt att anta Eisenbuds utmaning, såsom den framlades i dennes genmäle i Popular Photography, eftersom det skulle ta mycket lång tid att komma överens om sådana villkor som "samma typ av fenomen" och "likartade förhållanden".

Han föreslog istället att eftersom Eisenbud hade förklarat att vetenskapliga institutioner vid upprepade tillfällen vägrat att genomföra en slutgiltig undersökning av Ted, skulle han (Randi) försöka sammankalla en opartisk expertpanel med uppdrag att avge utlåtande om Serios' psykiska fenomen. Han skrev att han trodde det var möjligt att sammanställa en sådan panel och att det förmodligen fanns intresse för saken vid Columbia University i New York. Han skulle själv bara ställa ett fåtal krav beträffande panelen, och den skulle givetvis godkännas av Eisenbud.

Återstoden av brevet ägnas villkoren för undersökningen av Ted Serios, men berör inte Randis anspråk på att kunna kopiera Ted Serios' fenomen, vilket var den ursprungliga anledningen till brevväxlingen.

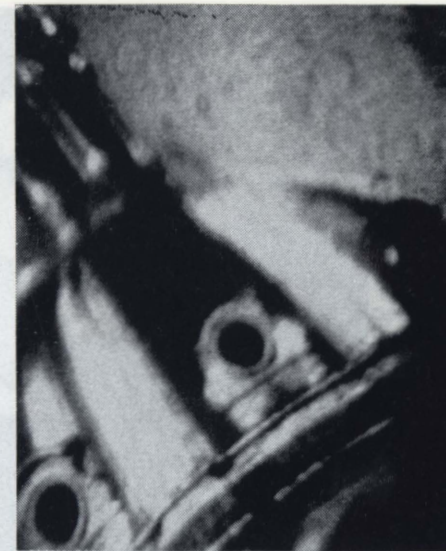
Eisenbuds svar kom omedelbart.

12 oktober 1967

Bäste Mr Randi!

Jag anser inte att det är lika omöjligt som Ni gör att skapa ett tillfälle för Er att anta min utmaning i Popular Photography. Eftersom Ni tycktes ivrig att acceptera den för en tid sedan, skall jag gärna ange hur jag tycker att detta bäst skulle kunna ske.

Till att börja med tycker jag inte det är nödvändigt att Ni försöker göra om allt som ryms inom begreppet "samma typ av fenomen". Det skulle kunna räcka om Ni började med två eller tre tydliga, noga

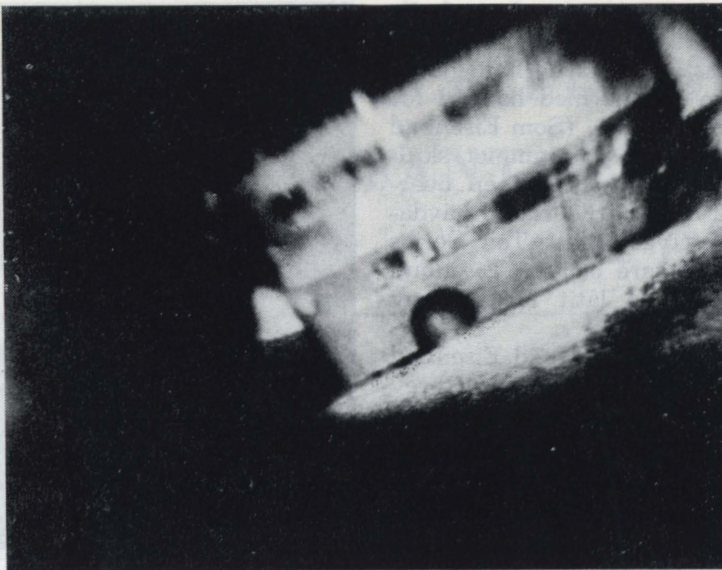

Kyrkan Santa Maria di Loreto i Rom psykofotograferad av Ted Serios.

definierade och väldokumenterade experiment med Ted och försökte kopiera hans resultat. Vidare behövs vi inte hänga upp oss på vad som menas med "likartade förhållanden". Det skulle räcka om Ni använde samma yttre hjälpmedel som Ted med antingen samma kontrollanter (i de följande föreslagna experimenten inalles tio stycken — alla hårdkokta skeptiker) eller kontrollanter med likvärdig bakgrund och utbildning. (Jag tror mig kunna godkänna samtliga fysiker och beteendevetare knutna till universitetet på professorsnivå eller motsvarande.)

Villkoren för kontroll av kamera och film behövde bara vara desamma som tillämpades i fråga om Ted, dvs. att kameror och filmer märktes och försägs med försökspersonernas initialer under överinseende av en eller flera av kontrollanterna. Utöver detta skulle endast erfordras att man påvisade att Ni var lika mycket påverkad av alkohol som Ted under försöken. Eftersom jag antar att Ni inte är van vid att använda alkohol, föreslår jag att Ni tillåts ha ca 1°/100 lägre alkoholhalt i blodet än Ted, ett värde som fastställs genom blodprov under själva försöksserien. Under dessa allmänna villkor skulle jag vilja föreslå Er att överväga följande försök...

Här föreslog Eisenbud att Randi skulle gå med på att klä av sig, ta på sig en trikådräkt och låsas in i ett fönsterlöst rum med blyklädda stälväggar tillsammans med en kontrollant som skulle sköta kameran. Randi skulle få en timma på sig att åstadkomma sex identifierbara foto-

Ett lyckat psykofotografi av Ted Serios: en tvådäckad buss.

grafier. Den bild Randi med sina tankar skulle försöka skapa på filmen i kameran, skulle väljas ut först sedan han blivit inlåst i valvet med sin kontrollant. Framför kameran skulle man tillåta en "gismo" som kontrollerades före varje tagning. I andra försök skulle Randi sys in i en trikådräkt utan fickor sedan alla öppningar på hans kropp inspekterats. Vid hand- och fotleder skulle triksåerna fästas med tape. En styv, cylinderformad "gismo" skulle hållas framför kameran av en kontrollant, och Randi skulle endast tillåtas att beröra den lätt på sidorna under högst fem sekunder med två fingrar på samma hand. Syftet skulle vara att åstadkomma överexponerad film (vita kort) men inte nödvändigtvis bilder. Hela proceduren skulle övervakas av en 16 mm:s filmkamera. Efteråt skulle man undersöka filmen bild för bild för att avslöja ett eventuellt bedrägeri. I ett tredje experiment skulle Randi försöka åstadkomma "oförklarliga" bilder, medan han befann sig i en "Faraday-bur" med kamera och "gismo" placerade bakom en dubbel kopparplåt utanför buren på ett avstånd av minst trettio centimeter. Alla dessa experiment har utförts av Ted Serios i verkligheten.

Brevet avslutas med att Eisenbud samtycker till att låta Randi studera experiment utförda av Serios under ledning av "vetenskapsmän från flera olika universitet".

Randi svarade i ett brev daterat 20 oktober 1967. Först försäkrade han att han inte dricker sprit överhuvud taget och därför inte kunde

göra någonting (Randi hade strukit under detta ord i sitt brev) på de villkor Eisenbud hade uppställt. För det andra erbjöd sig Randi att medverka i en kommitté med uppgift att undersöka Serios. (Eisenbud föreslog aldrig att Randi skulle testa Serios. Eisenbuds svar var enbart en reaktion på Randis anspråk att kunna kopiera Serios' psykiska fenomen.)

Randis brev fortsätter sedan med att ange de förutsättningar som krävdes för att han skulle samtycka till att studera experiment med Serios, men det framgår tydligt att han inte tror att Eisenbud kommer att acceptera dem. Randi tycker vidare att det är uppenbart att de alls inte kan komma överens om villkoren.

Sålunda avböjde Randi för andra gången Eisenbuds utmaning, den utmaning han så högljutt antog offentligt i ett TV-program.

Men Eisenbud lät sig inte avspisas så lätt.

23 oktober 1967

Bäste Mr Randi!

Jag skall med nöje avstå från kravet på att alkohol används i experimenten, om Ni fortfarande är intresserad av att försöka uppfylla de andra villkoren som framlades i min artikel i *Popular Photography* och i mitt brev till Er från 12 oktober. Jag räknar med att vara på Hotel Berkshire, 52nd Street och Madison Ave., New York, fredagen den 27 och ser fram emot att träffa Er där, så som jag angav i mitt första meddelande, den 28 och/eller den 29 på förmiddagen för över-

läggningar.

Vad beträffar det förslag Ni gör i Ert brev från 20 oktober, nämligen att Ni får tillåtelse att närvara vid inte bara några utan alla våra experiment med Ted i Denver, tror jag inte att någon skulle komma med invändningar, åtminstone inte Ted eller jag... Jag skall meddela Er universitetets beslut i frågan så snart jag kan. Under tiden inväntar jag svar från Er om att anta min utmaning...

Er tillgivne

Jule Eisenbud

Den Fantastiske Randi besvarade inte detta brev, och det blev heller ingen ytterligare brevväxling om hans anspråk på att kunna kopiera Ted Serios' psykiska fenomen. Han försökte heller inte någonsin, så vitt man vet, att kopiera dem på några av de villkor som föreslogs av Eisenbud. Randi gjorde inga ansatser att sammanträffa med Eisenbud i New York. Han besvarade aldrig denna inbjudan. Strax innan Eisenbud skulle återvända till Denver, lyckades han nå Randi på telefon i hennes hem i New Jersey, men fick inte något tillfredsställande svar om sin utmaning.

Men historien slutar inte här...

14 december 1967

Ansvarige utgivaren, *Popular Photography*

Min Bäste Herre!

I januarinumret (1968) av *Popular Photography* förlöjligar James Randi, en professionell trollkarl, med eftertryck ett experiment med Ted Serios, istället för att återge det korrekt. Experimentet refereras av en grupp forskare, bland dem en fotograf som specialiserat sig på vetenskapliga uppgifter, i 1967 års julnummer av *The Journal of the American Society for Psychical Research*. Det kanske skulle ha varit mer imponerande om Mr Randi väntat med sina kommentarer, tills han hade försökt upprepa — under likartade förhållanden och inför samma forskarpanel, vars kompetens han hyser ett så djupt förakt för — de resultat som uppnåddes vid det speciella experimentet i fråga. Hittills har varken Randi eller någon annan trollkarl uppvisat någon större iver att försöka sig på detta, trots alla offentliga uttalanden i motsatt riktning. Till dags dato har den utmaning som presenterades av mig i novembernumret av *Popular Photography* för-

blivit obesvarad.

Er tillgivne

Jule Eisenbud, M.D.

Brevet trycktes aldrig, och Eisenbud fick heller inte någon bekräftelse på att det mottagits, trots att han skrev ytterligare två brev i ärendet.

Den skada som förorsakas av offentliga, ogrundade påståenden i likhet med dem som gjorts av *Popular Photography* och *Den Fantastiske Randi* kan vara omätlig.

I 1968 års aprilnummer av *Science Journal* refererar den internationellt kände brittiske psykiatern H. J. Eysenck till artikeln i *Popular Photography* som "ett skoningslöst avslöjande av 'experimentens' sannolika modus operandi, jämte detaljerade anmärkningar mot tillvägagångssättet, som mycket tydligt visade både Eisenbuds och Serios' totala vägran att underkasta sig korrekta vetenskapliga undersökningar".

I *Journal of the American Psychoanalytic Association* från september 1968 upprepar och utbroderar Dr Börje Löfgren de påståenden och anklagelser som görs i artikeln i *Popular Photography*, som han rekommenderar "alla som är intresserade av vetenskaplig metodik och vetenskaplig lektyr". Han tillägger angående artikeln: "Jag skulle önska att vetenskapliga arbeten inom vårt eget område visade samma återhållsamhet och eftertanke." Dr Löfgren övergick sedan till att uttala sig nedsettande om Eisenbud och andra inom parapsykologin och kallade dem "personligheter i förfall" med "defekt tankeförmåga och störda relationer till verkligheten". Emellertid besvarade Dr Löfgren aldrig ett brev från Eisenbud, som hade till syfte att meddela honom fakta, och inte heller lät utgivarna av tidskriften trycka brevet.

I debutnumret av den kraftigt reklamerade tidskriften *World*, som utkom 1 augusti 1973, angrep Martin Gardner, välkänd matematiker och författare till artiklar med vetenskapligt innehåll, på ett omotiverat sätt Eisenbuds arbete med Ted Serios med utgångspunkt från samma artikel i *Popular Photography*. Gardner skrev att sedan det "sensationsella avslöjandet" har Ted hastigt och lustigt försvunnit från 'psiscenen'. Han avfärdar tankefotografering som ett resultat av fingerfärdighet.

Men det mest häpnadsväckande är att *Den Fantastiske Randi* fortsätter att uppträda som om han verkligen hade kunnat upprepa Ted

Serios' psykiska fotografering. *New York Magazine* från den 10 september 1973 innehåller en lång artikel om Uri Geller av Andrew Tobias. Och mycket riktigt, här förklarar åter *Den Fantastiske* hur Geller bär sig åt, och inte bara det, utan också hur Ted Serios fuskade. "Tricket utfördes med en liten lins som hade en bild i ena änden", skriver Tobias. "När linsen placeras framför en kamera med avståndsställningen på oändlighet, framträder bilden på filmen eller videobandet. Randi gjorde om Serios' prestation då de båda medverkade i 'Today Show'. Liksom Serios dolde han bara den lilla linsen i handen." Efter programmet, säger Randi, talade Serios om för sin rådgivare, Eisenbud, att spelet var slut, att hans metod hade avslöjats. Men Eisenbud, påstår Randi, som vid det här laget trodde fullt och fast på Serios' psykiska krafter, fattade tag om axlarna på Serios och sade med tårar i ögonen: "Vad menar du, Ted? Du kan göra det; jag vet att du kan!"

21 september 1973

Andrew Tobias

c/o *New York Magazine*

Bäste Mr Tobias!

Jag skulle sätta värde på att få upplysningar om källan till den uppdiktade historien om Randi, Ted Serios och mig själv i Er artikel på sidan 42 i *New York Magazine* från 10 september.

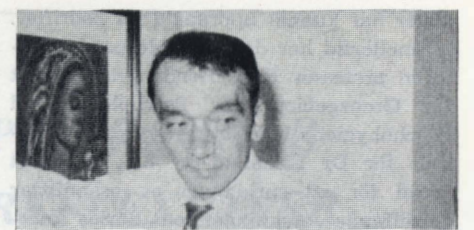
Er tillgivne

Jule Eisenbud

Naturligtvis kom det inget svar. Ett brev till Randi förblev också obesvarat.

Men myten fortsätter att breda ut sig. Artikeln i *New York Magazine* publicerades även i tidskriften *London Daily Telegraph* 30 november, vilket Eisenbud fick vetskap om genom en mängd brev som skickades till honom. Och nyligen, i mars 1974, ägnades en stor artikel i tidskriften *Time* åt "Psykikerna". Under rubriken "En lång historia av bedrägerier" upprepades den häpnadsväckande myten i något annorlunda tappning:

"På 1960-talet uppenbarade sig en psykisk superstjärna vid namn Ted Serios, en alkoholiserad f.d. hotellpojke från Chicago. Serios' förmåga var i sanning märklig. Han åstadkom bilder inuti en polaroidkamera bara genom att använda sina tankar och en liten ihålig pappersrulle som han kallade sin 'gismo'. Reporterna Charles Reynolds och David Eisen-

Ted Serios

drath, som observerade Serios i arbete i Denver, framställde utan större besvär en apparat som kunde gömmas inuti en 'gismo' och med vars hjälp man kunde upprepa Serios' alla prestationer. Apparaten innehöll en liten lins i ena änden och en genomskinlig fotografisk bild i den andra. När detta hjälpmedel riktades mot kameran fick man en bild på filmen, när kameran trycktes av. Reynolds' och Eisen-draths rapport trycktes i *Popular Photography* och många av Serios' anhängare blev bestörta. Än en gång sköts 'det tusenåriga riket' på framtiden."

En del av det uppskjutna tusenåriga riket utgörs av *Times* anseende som en tidskrift med ansvar för sitt innehåll. Men kanske kommer det att ta tusen år för att befästa den psykiska forskningens resultat gentemot den gemena lögnen.

*

PS Medan tryckningen av denna artikel i *Fate* förbereddes, uppenbarade sig hydran Randi igen. En välsinnad engelsman fäste Dr Eisenbuds uppmärksamhet på en artikel publicerad i den ledande tyska veckotidningen *Die Zeit* från 19 april 1974, som avsåg att bevisa att både Ted Serios och Uri Geller avslöjats som bedragare. Artikelförfattaren, Thomas von Randow, vetenskaplig redaktör för *Die Zeit*, gör gällande att Serios själv tillstod bedrägeri sedan Randi påstått att han kunde kopiera Serios' psykiska fenomen — vilket han inte gjort, som vi har visat i denna artikel.

Att artikeln publicerades just i *Die Zeit*, som åtnjuter ett mycket gott anseende, och inte i en sensationstidning försvårar omständigheterna. Många tyskar kommer att anse saken utagerad i och med denna artikel — om den får stå oemotsagd. Om Dr Eisenbud vill bemöta artikeluppgifterna måste emellertid *Die Zeit* enligt tysk lag publicera hans svar.

Artikeln ifrågasätter Jule Eisenbuds duglighet som kritisk försöksledare och till och med hans integritet, ty den antyder att Dr Eisenbud understödde Serios' anspråk på att hans prestationer var paranormala, trots vetskap om att Serios bara var en illusionist — eller, som von Randow uttrycker det, att andra illuso-

nister har kunnat upprepa Teds bedrifter. Emellertid har den ansedde parapsykologen professor Hans Bender vid Institut für Grenzgebiete der Psychologie und Psychohygiene i Freiburg ingripit till för-svar för Dr Eisenbud, ty han är djupt oroad för att spridandet av osanningar beträffande forskningen om Serios kommer att hindra den psykiska forskningen på kontinenten, såsom fallet är i USA.

Curtis Fuller, som skrivit artikeln, föddes i Necedah, Wisconsin, och fick sin utbildning vid University of Wisconsin och Northwestern University. När Mr Fuller grundade tidskriften Fate i samarbete med Ray Palmer år 1948, hade han en lång och skiftande karriär bakom sig som utgivare av både tidskrifter och dagstidningar, t.ex. "Better Roads Magazine", "Flying", "Modern Castings" och "Advertising Publications, Inc."

Förutom att han utger Fate är Curtis Fuller förlagschef för Woodall Publishing Co. som utger tidskrifter och handböcker om camping, husvagnar och särskilda fritidsfordon. Han bor med sin hustru Mary

Margaret, som är Fates redaktör, i Lake Forest, Illinois.

Det var genom en artikel av Pauline Oehler i Fate, december 1962, som Dr Eisenbud först fick kännedom om Ted Serios' psykiska fotografering.

(Fates adress: Clark Publishing Company, 3500 Western Ave., Highland Park, Ill. 60035, USA.)

Dr Eisenbud

Dr Jule Eisenbud är välkänd som författare och föreläsare inom psykiatri, psykologi, psykoanalys och parapsykologi.

Han föddes i New York 1908 och fick sin utbildning vid Columbia University, Columbia College och Columbia College of Physicians and Surgeons, där han erhöi två doktorsgrader, Doctor of Medicine och Doctor of Medical Sciences.

Medan Dr Eisenbud tjänstgjorde som eo psykiater vid Columbia College of Physicians and Surgeons från 1938 till 1950, bedrev han privat praktik och undervisade också vid New York School of Social Work och andra institutioner. Sedan 1950 har Dr Eisenbud varit eo professor i psykiatri vid University of Colorado Medical School. Han är medlem av American Psychiatric Association och författare till boken "The World of Ted Serios" (William Morrow & Co, 1967) och till talrika fackuppsatser och populärvetenskapliga artiklar.

Dr Eisenbud har bitt Sökaren att i samband med publiceringen av Fate-artikeln nämna att han även har utgett en bok med namnet "Psi and Psychoanalysis" (Grune & Stratton, 1970).

(Översättning: LARS FLODIN).

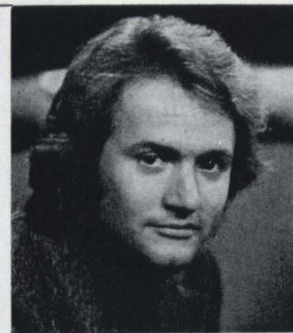
DE HELIGAS HÄLSA Forts

är ju ett gott stycke därifrån till den av henne eftersträfvade jordiska odödligheten. Och till och med hon var bara flickungen jämförd med en hel del mycket gamla kaukasiska bönder, som inte ens anar vad yoga är för något!

De första indiska helgon i nyare tid som uppnådde världsrykte var Sri Ramakrishna och hans främste lärjunge och dynamiske missionär Vivekananda. Ramakrishna dog av strupkräfta bara 50 år gammal (1836—1886) och Vivekananda blev inte äldre än 39 år (1863—1902). Det påstås i hans orden till Vivekananda av egen vilja gjorde slut på sitt liv i kroppen genom att stanna hjärtat — han ansåg sin livsgärning avslutad. Men detta verkar inte övertygande, särskilt i betraktande av att hans Mästare trots svåra smärtor fortsatte att leva och undervisa in i det sista.

För att göra listan över Indiens största, nu avlidna, nutidshelgon så fullständig som möjligt skall vi också nämna Ram Das, som jag träffade flera gånger innan han dog 82 år gammal för några år sedan, och givetvis Ramana Maharshi, som visade vägen till självkännedom och frälsning genom att låta de sökande meditera över spørsmålet: vem är jag? Detta världskända helgon (känd först genom Paul Bruntons skrifter, sedan genom Arthur Osbornes) led i många år av reumatism och dog slutligen 71 år gammal av kräfta. Han bar sitt lidande med stor styrka och hävdade, på samma sätt som Sri Ramakrishna och andra liknande helgon, att smärtorna kunde starkt dämpas eller tidvis helt utplånas under samadhi. Just dessa två visade sig till den grad likgiltiga för det utslitna fysiska höljet att de inte tog mycket hänsyn till läkarnas råd och därvid indirekt förvärrade sitt tillstånd. Det enda helgon i nyare tid som uppnått en abnormt hög ålder är såvitt jag kunnat se Kinas siste Ch'an-patriark Hsu Yun. Enligt dedikationen i andra bandet av Lu K'uan Yüis "Ch'an and Zen Teaching" blev han 119 år gammal och dog 1959. Men som buddhist kan han knappast ha satt särskilt värde på ett sådant åldersrekord.

*) Svensk översättning under titeln "Mitt liv som yogi" utgiven på Natur och Kultur, nu slutsåld. En ny och fullständig översättning lär komma på annat förlag.

PER RAGNAR REFLEXIONER

Så startar jag det nya året med att blåsa under den debatt som inte får tystna. Den som handlar om skiljandet stat/kyrka.

Det är inte länge sedan Svenska Kyrkans Diakoni hade tredagarskonferens i Kalmar. Där tog kyrkorådets ordförande i Malmö, Kjell Ericson, till orda och sa så här:

— De ljusblå optimister som räknar med att en så kallad fri kyrka skulle klara sig lika bra som den nuvarande sambandskyrkan, är inget annat än verklighetsfrämmande dagdrömmare. Alla som vill ha en öppen och fungerande folkkyrka i vårt land måste öka ansträngningarna för att bevara sambandet kyrka—stat.

Här vilar tydligen inte hr Ericson i den trygghet som utmärker vår ärkebiskop. För en tid sedan hörde vi honom i svensk TV säga, att "hans" kyrka är nästan lika stor som — staten. En kyrka, som omfattar nittisju procent av svenska män och kvinnor, barn och åldringar.

Tänk att fortfarande använda en sådan skensiffra som argument! Den ekar dystert i tomma kyrkorum. Vad är det för statistik att vifta med, en "tvångsansluten" medlemskader, själar, utan fri vilja födda in i en kyrka?

Men åter till hr Ericson. Han fajtas inte för trossamfundet Kyrkan i första hand men för den socialvårdande kyrkan. Även om man håller fast vid principen att samhället primärt har ansvaret för verksamheten inom socialvårdens område, är det uppenbart att kyrkan inte utan engagemang och insatser kan bevittna hur många idag slås ut, menar han. Därför plä-

derar Kjell Ericson, socialdemokratisk riksdagsman, för större befogenheter, större ekonomiska resurser åt svenska kyrkans diakoninämnd. Och så tappar han sin logik eller så är det plötsligt riksdagsmannen i honom som talar:

— Jag tror att den diakonala verksamheten bör bedrivas utan medvetna försök till påverkan i livsåskådning och trosinställning.

Jomen, självklart! Och varför då i Herrans namn splittra de hjälpande krafterna under olika huvudmän? De goda människor som idag fungerar som diakoner, kommer självklart att göra samma kärleksverk för sina medmänniskor i statens direkta tjänst.

— En kyrka utan statlig hjälp med uppbörden av medlemsavgifterna, kan komma att få vidkännas så stora ekonomiska avbränningar att man kan befara, att inkomsterna bara hjälper till att nödortfött hålla gudstjänsterna igång, slutar hr Ericson.

Utmärkt. Då kan den socialdemokratiska riksdagsmannen helhjärtat gå in för att i parti och riksdag kämpa för ökad hjälp av andligt och materiellt slag åt dem som nu inte orkar med och slås ut i konsumtions-samhällets grottekyrkan. Medan den "fria kyrkan" i själv- och själranssakan funderar över hur den ska hålla sina gudstjänster igång på ett för de frivilliga, in-tresserade medlemmarna meningsfullt sätt.

Därvid rekommenderas bland mycket annat läsning av t.ex. Sökaren. En tidning som rymmer den sorts material den villrådiga, religiöst hungriga människan idag sträcker sina händer efter.

EN LÅNG RAD FÖRÄLSKELSER

Forts

"råkade" falla i händerna på mig; jag blev alldeles fascinerad och började sluka Dostojevski. Och en dag traskade jag så iväg till bokhandeln och frågade om jag inte kunde få lämna tillbaka Fröding och få Bröderna Karamasov och Idioten (sammanslagt fem volymer) i stället. Brott och straff skaffade jag på annat sätt.

Jag tyckte att Fröding kunde jag ju redan till stor del utantill; honom kände jag. Men nu måste jag ha Dostojevski så att jag kunde läsa och läsa och stryka under och skriva kommentarer i marginalen. Jag upplevde hur en ny värld öppnade sig för mig; både himmel och helvete kändes öppna. Och jag är ju sannernligen inte den enda som reagerat så. Dan Andersson lär ha skrivit om Bröderna Karamasov: "Detta är inte en människas verk; det är Guds!" Alf Ahlberg hör också till de starkt gripna.

Faktiskt blev nu Dostojevski för mig under en följd av år vad som ersatte religionen. Jag levde i och med och genom dessa diktade gestalter. Allra djupast intryck tog jag kanske av den mellersta av de tre bröderna Karamasov, ateisten, Ivan.

I femte bokens fjärde kapitel (slu-

tet av volym 1 i den svenska översättningen) lägger Ivan fram sina skäl till obönhörlig revolt mot den kristne guden. Kapitlet heter Uppror. Det är oerhört passionerat — en vulkan bredvid Toynbees lugna brasa. Men den centrala argumenteringen är densamma. Även om den allsmäktige Gudens mål skulle vara en strålande harmoni, så kan de grymma lidandena på jorden, särskilt då barnens lidanden, icke tolereras som medel till målet. Ivan ger fasansfulla exempel. Intet mål kan rättfärdiga sådana medel.

Detta skrev alltså en genial ryss nära hundra år före Toynbee. Dostojevskis mäktiga verk tillkom åren 1879—1880.

Låt mig tillägga att så fort jag fick råd skaffade jag Fröding också, alla delarna, och han är mig fortfarande lika kär.

Kanske kom jag att skriva dessa rader som ett slags svar på en fråga från Sökaren: om det inte lockar mig att presentera min favoritbok. Hur gärna jag än skulle velat, har jag inte kunnat tacka ja till detta erbjudande. Ty det jag här skildrat har upprepats under hela mitt liv. Den ena gången efter den andra har jag mött böcker som totalt överväldigat mig, så att jag aldrig kunnat glömma dem, böcker som gestaltat min mänskliga utveckling. Där är en hel

mängd av verk som jag efterhand kommit att känna som delar av mitt eget jag, så intensivt har de trängt in i mig. Jag förmår inte favorisera den ena boken framför den andra.

Just nu läser jag — för minst tredje gången — mycket eftertänksamt Edmund Gurneys Phantasms of the Living, det första banbrytande verket inom den brittiska psykiska forskningen. Enligt min mening inledde det en ny epok för psykologien.

Men det är en annan historia.

VATTUMANNEN

Bokhandel och postorder

NY KATALOG 1975

med nya titlar från USA och England.

Order: tel. 08/10 69 15

Affär i Strindbergs Blå Tornet Tegnérsgatan 43 A, Stockholm.

Meditation, yoga, astrologi, massage, akupunktur, makrobiotik, flygande tefat, skivor, affischer, rökelse.

Nu bättre och snabbare leveranser.

VATTUMANNEN

Box 45096

104 30 Stockholm

HUR EN FJÄDER BLEV EN HÖNA

Litet hundraårsminne

Av Sven Rosén

Katie King håller handen på sitt medium. Samtida trästick efter fotografi. Mediet, vars ansikte är dolt, spelades sannolikt här av Florences syster, som också var professionellt materialisationsmedium.

I

För en sökare, och tvivlare, kan det ibland vara svårt att förstå hur villiga en del människor är att tro på auktoriteter — och det oavsett vilka "galenskaper" dessa auktoriteter än kan ha att komma med. Bristande intelligens kan denna beredvillighet knappast bero på, eftersom auktoritetstron frodas även bland de största snillen.

Som ett skrämmande exempel på auktoritetstro från sen tid kan nämnas historien om den materialiserade vålnaden Katie King. Inte bara övertygade spiritister utan även normalt kritiska forskare, docenter, professorer och åtminstone två nobelpristagare har trott på och givit saken sitt fulla stöd. Och ändå har det enda de kunnat bygga sitt omdöme

på varit tre eller fyra korta insändare i en liten ockult tidskrift. — Men den som skrev insändarna var en av sin tids främsta naturvetenskapsmän, fysik- och kemiprofessorn Sir William Crookes.

II

Katie King var en "vålnad" som för exakt hundra år sedan påstods materialisera sig genom det kända Londonmediet Florence Cook — en ung dam i 20-årsåldern. Vålnaden sade sig i livstiden ha burit namnet Annie Owen och varit dotter till den ökände kaparen Sir Henry Owen de Morgan som på 1600-talet terroriserade Karibiska Havet. Hon kunde också berätta vilda historier om sitt liv som piratdotter på de sju haven — samt tama historier om en tid

som hovdam hos drottning Anna. Hennes berättarkonst lär inte ha verkat övertygande. Och hon blev flera gånger under seanserna gripen och avslöjad. Det visade sig då att hon var identisk med sitt medium som spökat ut sig i "andekläder". Vad som trots det givit henne berömmelse var att professor Crookes i fyra insändare till den lilla tidskriften *The Spiritualist* påstod sig ha bevisat att materialisationen var äkta. Han redovisade inga bevis, men han påstod att saken var bevisad. (1) Och eftersom många låtit sig övertygas skall vi här ge en kort sammanfattning av hur de troende seansdeltagarna uppfattat saken.

III

Talrika är berättelserna om andeflickans övernaturliga egenskaper. (2) Hennes längd påstås t.ex. ha varit växlande från tid till annan, liksom hennes hårfärg och hudpigmentering. Och ibland kunde vålnaden på det mest genomgripande sätt förvandla sin kropp till den alltigenom perfekta avbilden av helt andra personer (nämligen mediet och mediets syster). För att fastställa andekroppens natur genomfördes många vetenskapliga experiment, påstås det. Enligt ett av dessa kunde det konstateras att den elektriska ledningsförmågan hos Katies materialiserade kropp var fem gånger mindre än den för människokroppen normala, dvs. hennes kropp bör ha haft en mindre täthet och allmänt luftigare konsistens. (3) Men för övrigt var hon så materiell att det både gick att ta på henne och att kyssa henne (vilket Crookes förvissade sig om) och man kunde också klippa lockar av hennes hår att bevara som vårdtecken för evärdliga tider framåt. Ingående s.k. vetenskapliga analyser av andekroppen kunde alltså utföras, dess anatomi studeras, pulsen räknas och t.o.m. salivprov kunde tas. Däremot vägrade vålnaden att låta sig åderlätas.

För övrigt kan nämnas att andedräkten — alltså kläderna! — lär ha varit självläkande: klipptes de sönder så växte de strax hop igen — samt att materialisationens fasthet och kondition alltid var avhängig

Florence Cook 1874.

Katie King 1874.

mediets "kraft", som kunde variera. En gång materialiserades t.ex. vålnaden så fullständigt att seansdeltagarna kunde höra dess mage kurra. Men en annan gång blev materialisationen så ofullständig att den helt saknade kläder på kroppen. Vilket uppdagades när en seansdeltagare fann att vålnaden hade lånat plagg som tillhörde mediet. (Händelsen bokfördes i *The Spiritualist* som ett fall av "partiell materialisation".) (4)

IV

Låter dessa rapporter övertygande?

Svaret är nej!

Ändå har Katie King-historien alltid intagit en särställning, ja nära nog kommit att betraktas som en av hörnstenarna i spiritismens stora bygge! Anledningen är att flertalet Katie King-seanser skedde med professor Crookes själv som seansledare, och i professorns eget hem. Dessutom kunde Katie King-gestalten enligt professorns utsago framkallas och iakttagas i fullt ljus kväll efter kväll i nära ett halvårs tid (jan—maj 1874). Och aldrig någonsin förr eller senare har ett materialisationsfenomen varit så återupprepningsbart och så tillgängligt för vetenskaplig undersökning — så har man resonerat! Detta, och så det att

Crookes själv aldrig uppställde tvivel på materialisationens äkthet, har övertygat många. Inte kunde väl en av världens främsta forskare och experimentatorer ha låtit sig luras så kapitalt?

Nej, Crookes var inte lurad. Den engelske författaren Trevor Hall har i en bok, *The Spiritualists* (utgiven på initiativ av de engelska och amerikanska parapsykologiska sällskapen) givit en betydligt rimligare förklaring. För hundra år sedan var det vanligt att goda medier hade rika beskyddare som understödde dem ekonomiskt så länge medialiteten varade. Florence Cook hade en sådan beskyddare, och hon var dessutom professor Crookes' älskarinna vilket förklarar att hon lyckades förmå professorn att inse det behjärtansvärda i att stämna hennes "mecenat" frikostigare. För ändamålet hölls några bluffseanser och skrevs några brev — och det är faktiskt hela historien. Brevet tillställdes det spiritistiska blad som "mecenaten" läste, och innehöll, förutom en försäkran att fröken Cooks mediumskap var äkta, en antydning om att spiritismens sanningar höll på att bevisas samt en lyrisk prosabeskrivning av vålnadens skönhet och en citerad kärleksstrof från Byron. Dessutom påstod sig Crookes ha ta-

git 44 fotografier av vålnaden.

Innehållet i breven fyller inte de avlägsnaste krav på vetenskaplighet. Crookes nämner inte hur seanserna tillgick, inte hur de förbereddes eller hur seansrummen såg ut, etc. Och anledningen är förstås, att "seans-experimenten" aldrig varit avsedda att bli tagna på allvar av andra än *The Spiritualists* läsare. (5) — Trevor Halls förklaring lämnar en del dunkla punkter och har blivit starkt kritiserad, men torde åtminstone i sina huvuddrag vara korrekt. (6) Och den intressantaste frågan kvarstår: Hur är det möjligt att en historia så ytterligt naiv och så otrolig som denna, kunnat "växa i beviskraft" så att den — som vi snart skall se — rentav blivit tagen på allvar i vetenskapliga sammanhang? Vi skall i det följande något gå in på den frågeställningen.

V

Något som absolut inte kan ha funnits på bedragarnas önskelista var den oerhörda uppmärksamhet som seansrapporterna kom att ge upphov till. Åtminstone professor Crookes bör ha blivit mycket obehagligt överraskad. Han hade tidigare i vetenskapliga skrifter publicerat en del spiritistiskt material och enbart blivit mött av likgiltighet och

skepsis. Inte kunde han ha anat att den omvärld som fäst så liten vikt vid dessa **vetenskapliga** uppsatser skulle bry sig om några garanterat **ovetenskapliga** d:o, som till råga på allt bara blivit tillställda ett litet ockult föreningsblad? Det olyckliga var väl att just den fenomenotyp, materialisationsfenomenen, som Crookes råkat ställa sig bakom, av så många samtida kommit att uppfattas som spiritismens "crucial test" — dess avgörande prov. Visserligen var Crookes' seansberättelser inte märkvärdigare än tusentals andra i den vägen som kommit från spiritisterna själva, men Crookes var **vetenskapsman och auktoritet**. Hans rapporter blev därför ett kärkommet stöd för den spiritistiska "missionen". Och med en hastighet ligande någonstans mitt emellan ljugets fortplantningshastighet och kaninernas, översattes, trycktes och spreds professor Crookes' essäer över hela den spiritistiska världen. Det saknades inte kritik på hemmaplan (ingen är ju profet i sin egen stad) men denna drunknade fullständigt i floden av de troendes alster. Ingen kritiker visade sig vara beredd att upprepa sig själv hur länge som helst — men det var just vad de troende gjorde! Deras skrifter nytrycktes, omtrycktes och citerades (av dem själva) i en aldrig sinande ström. Även seansdeltagarnas Katie King-rapporter kom genom Crookes' ställningstagande att få en ökad grad av trovärdighet, och i åtskilliga skrifter blandas korten samman och alltsammans tillskrivs Crookes. Så småningom skedde det också ett urval i mängden av dessa alster; det blev till sist bara de bästa, dvs. de ur olika synpunkter mest övertygande rapporterna, som citerades vidare. T.o.m. Crookes själv råkade ut för denna tidens censur: ett brev som skildrar en tämligen dubiös "dubbelseans" med två förtrassade medier vars bägge materialisationer dansade runt i seansrummet "with their arms entwined schoolgirl fashion, and in a strong light", såldes t.ex. undan och glömdes bort. (Det andra mediet vid tillfället avslöjades fö. några månader senare som bedragerska!) Seansrapporterna blev m.a.o. bara bättre och bättre ju längre tiden led. Och förvånande snabbt tog **myten** hand om historien. Mytbildningens metamorfoser tycks i mycket ha följt lagar liknande dem som gällt vid muntlig trädning av gamla epos: de ursprungliga historierna har förenat sig med allsköns nätta historier som berättats om

William Crookes och Katie King.
Bakom kameran sannolikt dr Gully.

andra medier, och så givit upphov till nya anekdoter, som bara övertagit föräldrarnas dygder men aldrig någon av deras svagheter. Gränserna mellan olika "seanstraditioner" har m.a.o. suddats ut. Och mest befruktande för mytbildningen var tiden kring sekelskiftet, för då utkom flertalet av de forna seansdeltagarnas memoarer. Blott trettio år senare visste alltså spiritistiska skrifter berätta uppgifter från Katie King-seanserna som gjorde dem än underbarare — och som samtiden aldrig kunnat ana! Från "huset King" — ty andeflickan Katie fick med tiden familj — kom småningom att utgå några av andevärldens mest prominenta "andedare" och "kontroller". Främst bland dem alla, kanske, "Katies fader", den gamle sjörövaren, som i andevärlden bar namnet John King och som framträdde genom många medier, bl.a. den kända Eusapia Palladino.

Den ständigt växande uppmärksamheten placerade naturligtvis Crookes i en tvångssituation. Visst kunde han ha erkänt bedrägeriet; det skulle ha gagnat sanningen men knappast honom själv. Crookes beslöt sig för att "ligga lågt", att söka

tona ner historien eller om möjligt tåga ihjäl hela saken. Därför blev, ironiskt nog, hans verkliga motståndare de som själva trodde sig vara hans bundsförvanter. Och den kamp som nu rasade mellan de olika sidornas skilda intressen saknar ingalunda komiska inslag. Men vi skall inte här fördjupa oss i detta, bara nämna att den uppsatssamling av Crookes, "Researches in Spiritualism" (1875), som blivit en av spiritismens mest spridda skrifter, sammanställdes och utgavs helt utan Crookes' vetskap — och vållade honom åtskillig förargelse. Avsnitten om Katie King är där oillustrerade; Crookes förstörde själv alla fotografiplåtarna, men de flitiga spiritisterna lyckades ändå rädda undan 22 kopior, vilkas spridning Crookes förde en livslång kamp för att begränsa. (7) "I am so disgusted with the whole thing that, were it not for the regard we bear to you, I would cut the whole Spiritual connexion, and never read, speak, or think of the subject again", klagar han i ett brev till sin vän, det kända (och kanske äkta) mediet Daniel Dunglas Home — en av de få som klart genomskådade bedrägeriet. (8)

Men visst fanns det andra som hade anledning att klaga: alla de som irriterades över Crookes' envetna passivitet. Spiritisten Conan Doyle — Sherlock Holmes-gestaltens fader — summerar: "Without going to the length of subterfuge, he did unquestionably shirk the question. He refused to have his articles upon the subject republished, and he would not circulate the wonderful photographs in which the materialized Katie King stood arm-in-arm with himself. He was exceedingly cautious also in defining his position." (9)

VI

De Crookska seansernas betydelse för spiritismens utveckling under de närmast följande decennierna skall nog inte underskattas. På den spiritismens guldålder, som kulminerade under 1870-talets senare hälft, följde en våg av avslöjanden, under vilken nästan alla de namnkunniga medierna visade sig komma till korta. Och år 1882 drabbades den spiritistiska världen av "Confessions of a Medium" — den så sorgligt ryktbara boken, som ingående avslöjade alla ett yrkesmediums hemligheter. Under trycket av dessa skandaler, och som ett "försvar" mot psykologernas alltmer djupnande förståelse av människans själsliv (varvid många "andar" fick sin förklaring) kunde det naturligtvis vara tryggt att ha åtminstone en obestridad vetenskaplig auktoritet att tillgå — en som med hela den väldiga tyngden av titlar, meriter och förtjänsttecken kunde borga för att det åtminstone fanns någon sanning i de spiritistiska mirakelberättelserna. Katie King-affären blev ock en svår huvudvärk för spiritismens kritiker. Eduard von Hartmanns suggestionstrickshypotes (Der Spiritismus, 1885) blev säkert onödigt tillkrånglad tack vare denna, och spiritismens framgångsrika försvar mot de Hartmannska teserna (10) byggde till inte oväsentliga delar på Katie King-argumentet. Crookes' "seansexperiment" bör således ha bidragit åtskilligt till spiritismens inre stabilitet — men säkert också till dess fortsatta spridning. Conan Doyle, en av de på 1920-talet ledande profeterna, erkände sig t.ex. vara djupt gripen av Katie King-gestalten, och sannolikt fick den vackra vålnaden stor betydelse för hans omvändelse. (11) Den gode deckarförfattaren blev fö. så tjugad av hennes skönhet (han hade dock bara sett fotografier!) att han finner

det absurt att "this angel — for such in truth she was" skulle ha varit en bedragerska.

Också flertalet av de stora okonfessionella popularisatorerna av ockult forskning tycks ha accepterat Crookes' redovisning utan vidare krumbukter. Men det är betecknande att det var på kontinenten som Katie King-historien först slog igenom. I hemlandet hade man ännu tillgång till alltför tvivelaktigt material. I stora upplagor — och i översättningar — spreds bara de bästa seansberättelserna. Särskilt ödesdigert var kanske att statsrådet

Aksakov redan 1874 öppnade spalterna för dessa rapporter i sin Psychische Studien, en tidskrift som "vetenskapligt" intog en underlig mellanställning, men som avgjort hade ett bättre anseende än The Spiritualist. Men bidragande var säkert också att Alfred Russell Wallace, den snillrike darwinisten, redan 1875 i ett uppmärksammat arbete försvarade Crookes' ståndpunkt. (12) Seanserna refererades alltså av allt "trovärdigare" sagesmän. Och för en utomstående kan det ha förefallit som om det fanns vetenskapliga rapporter i saken, eller som om sådana se-

Ett av de klassiska seansfotona som ofta cirkulerat i spiritistisk press: Crookes' forskarkollega, hydropaten dr J. M. Gully tar pulsen på Katie King. Dr Gully var onekligen en man med en högst säregen forskarbegåvning och sannolikt en av sin tids förnämsta giftexperter. Fortfarande, efter nära hundra år, står hans kunnande på detta område i centrum för visst vetenskapligt intresse. I synnerhet giftmordet på hans unga älskarinnas bedragne äkta man, ett av de klassiska fallen i engelsk kriminalhistoria, har blivit mycket omspekulerat. Det utges fortfarande avhandlingar i ämnet (t.ex. Y. Bridge: How Charles Bravo Died, London, 1956).

nare skulle komma att publiceras.

Alltnog: Camille Flammarion, som anser Crookes' "seansexperiment" vara de noggrannaste och omsorgsfullaste som någonsin utförts (!) citerar breven in extenso — och gör dem därmed kända för världen. (13) Nobelpristagaren Maurice Maeterlinck, som läst sin Flammarion, finner det "omöjligt att bestrida verkligheten av den ryktbara Katie King". (14) Och Charles Richet, nobelpristagare i medicin, som i dedikationen till sin stora *Traité* utnämner Crookes till en den vetenskapliga parapsykologins grundläggare, tillmäter tydligt materialisationsseanserna med Florence Cook större värde än sina egna seansupplevelser (?) eftersom han anser dem vara de inom detta område "sannolikt mest avgörande" (les plus décisives) vilka det tycks vara omöjligt att betvivla". (15) Och fler troende kan förvisso nämnas: Friedrich Zöllner (astrofysikens grundläggare) Cezare Lombroso (skaparen av kriminalantropologin) Paul Gibier, Nigro Licò — och från senare tid parapsykologerna George Zorab, P. T. Bret och René Sudre. — Men vid det laget hade allt tivelaktigt material sjunkit undan och hunnit begravas i bibliotekens arkiv: Vägen låg öppen också för Englands parapsykologer att börja tro på Katie King, William Barrett, Oliver Lodge... m.fl.

Det är alltid lätt att vara efterklok. Men att även vetenskapligt skolade åsiktsyttrare, trots det bristfälliga och stundom motsägelsefulla källmaterialet, och utan att någon vetenskaplig redogörelse — eller ens någon samlad redogörelse — för seansexperimenten någonsin blivit skriven, velat tillmäta tre insändare i en liten ockult tidskrift ett så stort bevisvärde är minst sagt ägnat att förvåna. Det visar att auktoritetstron kan vara djupt rotad även hos dem som själva är auktoriteter.

Noter:

(1) Tre av dessa brev finns på svenska refererade i Camille Flammarions "De okända naturkrafterna" (Sthlm, 1907) och i Alfred Svanqvists "Orimligt — men sant!" (Excelsior, 1957).

(2) Många seansberättelser finns samlade i "Psychische Studien", 1874ff.

(3) Alexander Aksakov: "Animismus und Spiritismus", Leipzig, 1890, s. 251.

(4) "The Spiritualist", nov 1878.

(5) Än seansdeltagarna då? skulle en troende spiritist kunna invända, ty det ingår i traditionen att det fanns en mängd

objektiva seansvittnen tillstådes. Ja, det är sant, men de var inbjudna gäster — merparten sannolikt en handplockad samling fårsckallar. Några är t.o.m. så virriga att de motsäger sig själva, andra motsäger varandra. Men det är från dem som mirakelberättelserna emanerar, så kanske lyckades kemiprofessorn åstadkomma en del goda illusioner.

(6) Den väsentligaste kritiken finns i "Proceedings of the SPR", 54:195, 1964. Underligt nog tycks spiritisterna själva vara helt oberörda av Trevor Halls avslöjanden. Jag har varit i kontakt med Maurice Barbanell på *Psychic News* som menar att Halls bok "did not offer a shred of evidence that Florence Cook was a fraud" — vilket är en löjlig synpunkt.

(7) J H Simpson: "Twenty-two different photos of the 'Katie King' series still in existence", London, 1903.

(8) Trevor Hall: "The Spiritualists", Duckworth, 1962, s. 96.

(9) "History of Spiritualism", I s. 255f. Citerat efter Hall.

(10) Aksakov, a.a.

(11) Och, för att dra trådarna vidare

så uppger professor Rhine att det var ett föredrag av Conan Doyle om spiritismen, som gav honom den avgörande impulsen att ägna sig åt psykisk forskning — och därmed lägga grunden till den moderna parapsykologin.

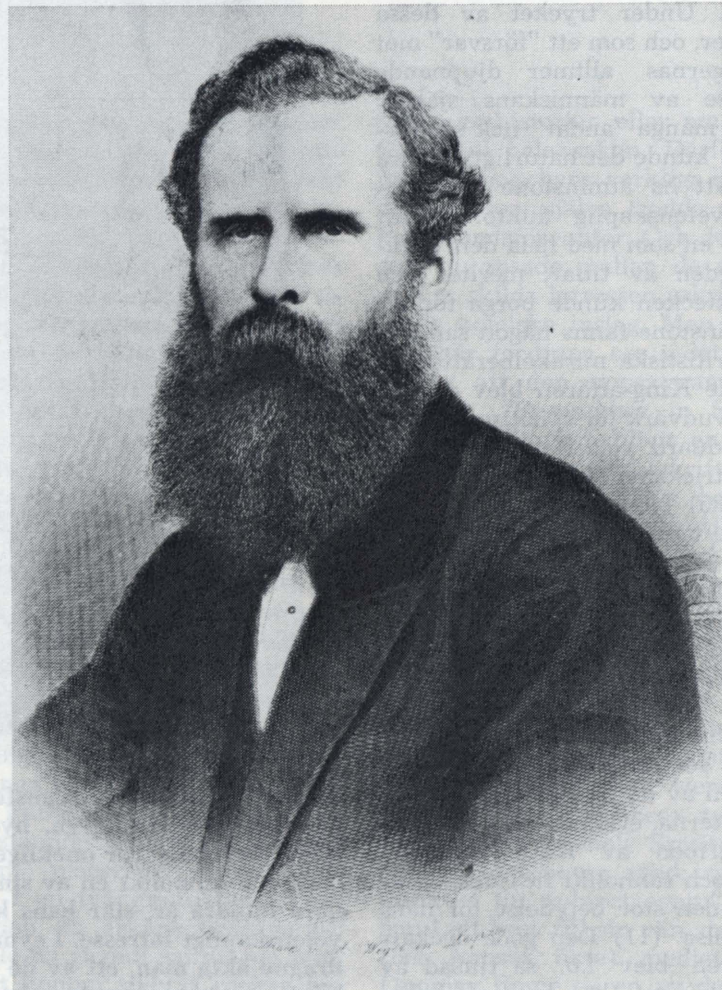
(12) "On Miracles and Modern Spiritualism", London, 1875.

(13) Flammarion, a.a.

(14) citat "Döden", Sthlm 1921, s. 41.

(15) "Traité de Métapsychique", Paris 1922, s. 628ff.

Bilderna är hämtade ur Friedrich Zöllner: "Die Transcendentale Physik", Berlin, 1879 (porträttet av Crookes); Paul Gibier: "Le Spiritisme ou Fakirisme Occidental", Paris, 1887 (Katie King och dr Gully); Nigro Licò: "Occultismo", Milano, 1905 (trästicket på sid 16); Trevor Hall: "The Spiritualists", London, 1962 (porträttet av Florence Cook och fotografiet av Crookes tillsammans med Katie King); samt "Proceedings of the SPR", 54, n:r 195, 1964 (porträttet av Katie King 1874).

William Crookes. Gravyr efter fotografi 1872.

KRISTEN HUMANISM

Det finns en gammal historia om en kemiprofessor, som brukade gå ut under träden på Helgonabacken i Lund och gråta över att molekylerna är så små. Den som försöker följa med vad som skrivs med anknytning till livsåskådningsfrågor och samhällsutveckling, kan ofta känna en lust att gå någonstans och gråta över att litteraturen är så stor. Det är en hopplös uppgift att försöka läsa mer än en bråkdel eller ens söka få en ordentlig överblick. Men det finns en del hjälpmedel och ett sådant tillhandahålls av Förbundet för kristen humanism och samhällsyn (KHS) som bl.a. ger ut **ARS-BOK FÖR KRISTEN HUMANISM**.

Den brukar komma en bit in på det nya året, och den innehåller dels en rad längre artiklar eller presentationer av väsentliga böcker, dels en stor mängd recensioner. Årsboken 1973, som alltså kom en bit in på 1974, innehöll fjorton längre artiklar på sammanlagt 120 sidor, och på de återstående 190 sidorna recenserades ett hundratal böcker, de flesta inom områdena religion och skönlitteratur. Bland skönlitteraturen väljer man främst verk som tar upp livsåskådningsfrågor, det här året t.ex. böcker av Heinrich Böll, Birgitta Trotzig, Jan Myrdal, Bo Gieritz och Majken Johansson. Avdelningarna Filosofi, Psykologi och Pedagogik samt Samhällsvetenskap var litet mindre, men här recenserades t.ex. Alf Ahlberg böcker om parapsykologi och religion, och Kjell-Ove Nilsson skrev om ett par böcker om u-landspolitik och människor i u-land. Även några naturvetenskapliga böcker med anknytning till människans ansvar för framtiden fanns med. Antalet medarbetare uppgick till nära femtio.

Avdelningen med längre artiklar inleddes av Jonas Jonson, verksam inom Lutherska Världsförbundet, som skrev om Frälsning i dag med utgångspunkt från en ekumenisk konferens på samma tema, som hölls i Bangkok. Här hade deltagarna från Asien, Afrika och Latinamerika kommit att dominera, och gemensamt var det starka betonandet av att det är människans andlighet som gör människan till människa, som

en indisk teolog formulerade det. Detta är ju inte specifikt kristet, men vad kristen mission bör göra är att visa på den struktur för att uttrycka livets mening och helighet som kristendomen erbjuder. Här ställs Kristus i centrum såsom den som i sig förenar Gud och Medmänniska.

Temat andlig fördjupning och världsligt engagemang behandlades ytterligare av uppsaladocenten Jarl Hemberg i en analys av begreppen makt, rätt och rättvisa samt av Olof Wennås, som diskuterade i vilken mån egentligen kristendomen är en jämlikhetslära.

Som dessa smakprov visar är alltså perspektivet i årsboken klart kristet, men det är inte snävt, och det är redaktionens målsättning att låta olika åsikter komma till tals och att man skall föra en öppen dialog.

KHS presenterar sig självt som "ett ekumeniskt och partipolitiskt obundet forum för kristen belysning av aktuella kultur- och samhällsfrågor". Utom årsboken har förbundet gett ut en liten kvartalstidskrift, Kristendom och samhälle, och ordnat årliga konferenser. Vid 1974 års konferens, som hade rubriken Framtid för människan, uppehöll man sig framför allt vid en diskussion av begreppet "livskvalitet" som ett alternativ till ökad bruttonationalprodukt när det gäller att sätta upp mål för framtiden.

På årsmötet, som hölls i samband med konferensen, beslöt man att förbundets tidskrift fr.o.m. 1975 skall slås samman med Kristet forum, som tidigare getts ut av Kristna studentrörelsen (KRIS). Tidningen får en redaktion med lika många medlemmar från båda förbunden och kommer ut med 10 nr per år. Medlemsavgiften i KHS höjs från 40 till 50 kr per år (stud. 35). Adressen är KHS, Regeringsgatan 80, 111 39 Stockholm och postgironumret är 1296-3. Den som vill ha årsboken för 1974, som alltså kommer efter nyår, kan sätta in 40 kronor och får då också ett par nummer av Kristendom och samhälle och tre nummer av Kristet Forum.

Rune Jönsson

Du som tror på reinkarnationen, vill Du veta var och när Du inkarnerade förra gången här på jorden? Sänd då namn, adress, samtliga födelsedata samt svarsporto till:

B.R.A.H., Box 2018,
261 02 Landskrona
så får Du veta svaret.

SIKTA HÖGT

Lev inte på sparlåga. Bygg upp hälsa, charm, intellekt, livskvalitet. Lev upp med

STEGRA-PROGRAMMET

Unik metod i 9 arbetshäften, som mynnar ut i en fritidsorganisation. Begär fritt provhäfte.

Fritidsfrämjandet
Box 442
126 04 Hägersten 4

UFO OCKULTISM ESP

Engelskspråkig litteratur.

700 titlar i lager varav 200 i pocket.

Rekvirera våra boklistor!

OBS! Ny lista USA — 1800 titlar.

EDISTA postorderbokhandel
Box 4003, 180 10 ENEBYBERG

Besök gärna vårt lager efter överenskommelse per tfn 08/758 62 50.

SPIRITUALISTISK LITTERATUR

Begär vår nya boklista!

Senaste nyheter! (Priserna med moms.)

Brunton, Paul: Den hemliga vägen
hft kronor 39:—

Charpentier, Louis: Mysterierna i katedralen i Chartres, hft kronor 39:—

Jacobson, Nils-Olof: Meditationens vägar
hft kronor 31:—

Sallert, Ulla: Astrologi
hft kronor 39:—

Schmidt, K. O.: Vi lever inte bara en gång
hft kronor 39:—

BOKFÖRLAGET EXCELSIOR AB
Box 5314, 102 46 Stockholm 5

GELLERS KLÄRVOAJANS ÄKTA!

Som tidigare refererats i Sökaren har två naturforskare vid Stanford Research Institute i Kalifornien, Russell Targ och Harold Puthoff, gjort laboratorieexperiment med Uri Geller. För något år sedan gav de pressen vissa informationer om experimenten, men först i slutet av förra året publicerade de en vetenskaplig redogörelse för dem; det var den 18 oktober i Nature, en av världens förnämsta vetenskapliga tidskrifter. Det är studium av fenomenen av klärvoajanstyp som redovisas — däremot har de inte funnit någon möjlighet att på vetenskapligt tillfredsställande sätt testa det mest uppseendeväckande hos Geller, hans påstådda förmåga att böja metallföremål med tankens makt; dock säger forskarna att de iakttagit sådana fenomen.

Targ och Puthoff torde ha visat att Gellers klärvoajansfenomen knappast kan betvivlas. Fusk synes praktiskt taget uteslutet. Artikeln i Nature — och även kritiken mot den — kan komma att få stor betydelse för den parapsykologiska forskningens fortsatta utveckling. Det är nämligen omsorgsfullt utförda experiment som redovisas. Forskarna har vidtagit alla möjliga åtgärder för att utesluta att Geller skaffat sig informationer på normala vägar. De säger att deras försök antyder existensen av ett eller flera förnimmelsesätt vid sidan av de kända, normala perceptionsvägarna.

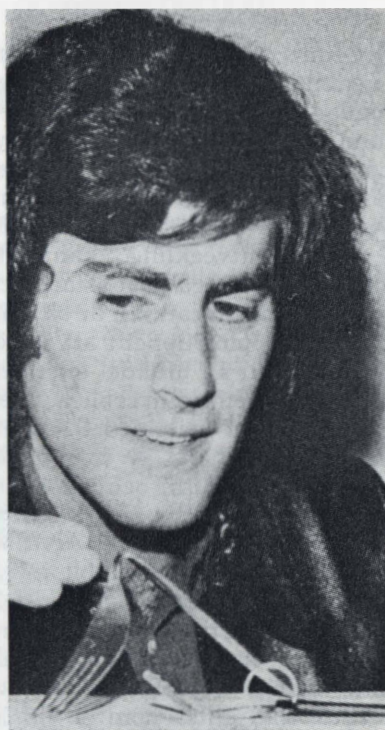
Man skall inte haka upp sig på forskarnas försiktiga formulering. Det tillhör vetenskapens natur att man uttrycker sig extremt försiktigt, när man har att göra med något nytt och kontroversiellt. Den läsare av artikeln i Nature som inte har något vetenskapligt anseende att slå vakt om, torde finna att Stanford-forskarna praktiskt taget visat att Uri Gellers klärvoajansfenomen är äkta; ingenting tyder på att fusk förekommit.

Targ och Puthoff beskriver ganska ingående vilka åtgärder de vidtagit för att förhindra medvetet (eller omedvetet) bedrägeri från Gellers sida — ifall han skulle ha önskat genomföra sådant. Vad som testades var bl.a. det som Geller så många gånger — mer eller mindre fram-

gångsrikt — visat upp på sina shower, nämligen att efterlikna teckningar som andra gjort, utan att han själv kunnat se dem. Stanford-forskarna gjorde flera olika typer av försök med teckningar, alla omsorgsfullt uttänkta med syftet att de skulle vara absolut "idiotsäkra": ingen fuskmöjlighet.

Till en början testades Gellers förmåga att återge enkla konturteckningar som hade placerats i ogenomskinliga, förseglade kuvert, som han inte fick tillåtelse att vidröra. Dessa tester klarade Geller bra, men eftersom varje teckning var känd av åtminstone en experimentator i rummet, var det omöjligt att avgöra om det var fråga om direkt förnimmelse av teckningen eller någon process, paranormal eller ej, där experimentatorerna på något sätt var involverade.

Därefter gjordes mer utstuderade försök under vilka alla normala informationskanaler, tydliga eller subliminala, ansågs eliminerade. Geller var under dessa experiment skild från de teckningar han skulle återge, och även skild från alla som hade någon kännedom om dem. Han befann sig under försöken i ett slutet rum, väl isolerat från yttrevärlden genom dubbla stål väggar; det var elektriskt avskärmat (an electrically shielded room) Geller hade ingen förbindelse, varken ögon- eller ljudkontakt, med experimentatorerna och de teckningar han skulle återge. Den teckning som skulle tjänstgöra som "målbild", bestämdes och utfördes av en experimentator, medan Geller befann sig inne i det slutna rummet. Geller visste inte vem som gjorde mål bilden; inte heller visste han på vilket sätt bilden bestämdes. De föremål som tecknades valdes enligt olika metoder; en av dem var att slumpvis öppna en ordbok och sedan rita det första ord man påträffade som det kunde göras en teckning av. Vid andra tillfällen gjordes mål bilden i ordning av någon person utanför experimentgruppen, medan Geller befann sig i det slutna rummet; bilden var då okänd både för Geller och experimentatorerna. Även dator användes för att välja ut målbilderna. Man varierade också några gånger experimenten

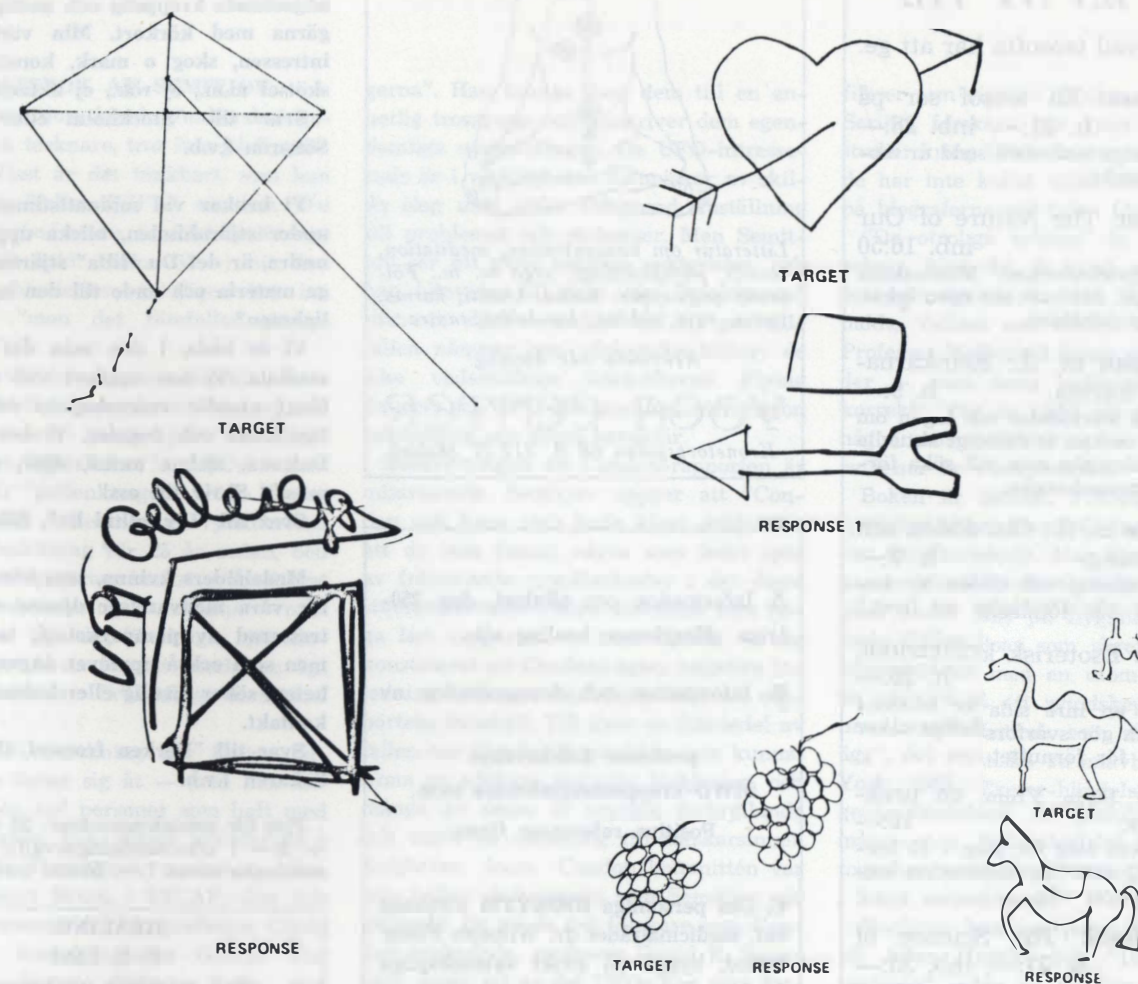

Uri Geller
— här i gaffelböjartagen.

så att den person som tecknade målbilden ibland befann sig inne i det slutna rummet, medan Geller var utanför.

I första delen av dessa experiment gjordes under sju dagar 13 olika teckningar, som Geller skulle återge med papper och penna. Sedan Geller gjort en teckning — för vilket han behövde från några få minuter till en halvtimme — lämnade han över den till en experimentator, innan han fått se målbilden. I de 13 delexperimenten avstod Geller i tre fall från att försöka återge teckningen. I övrigt åstadkom han teckningar som ägde större eller mindre likhet med målbilden, så som visas i flera reproduktioner i Nature (vi återger här några). Likheterna är i flera fall häpnadsväckande. Två oberoende bedömare skulle para ihop rätt målbild med rätt Gellerteckning. Båda två lyckades göra detta utan något fel. Likheterna mellan målbild och Gellerteckning var alltså påfallande.

Man gjorde också försök där Geller gissade på tärningar i en låda av stål. Varken experimentatorerna eller Geller visste vilken sida på tär-

Target = målbild; response = Gellers teckning.

ningen som låg uppåt. Lådan skakades om ordentligt, och den rätta "lösningen" blev uppenbar först sedan den öppnats. Experimentet utfördes tio gånger, varvid Geller skrev ned sin lösning på ett papper. Två gånger avstod han från att gissa. Åtta gånger gissade han rätt — tre 2:or, en 4:a, två 5:or och två 6:or — ingen gång fel. Utsikten att lyckas med detta av en slump är ungefär en på 10⁶.

Stanford-forskarna har funnit att fenomen av typ Geller kan studeras i vetenskapliga laboratorier, och de betraktar sina hittills redovisade experiment som en början. De ser inte som sitt mål att bara konstatera existensen av utomnormala fenomen, utan de vill närmare utforska deras natur genom att iaktta orsak-verkan-mönster och presentera ana-

lyser och hypoteser.

Kommer nu "skeptikerna" att acceptera Targs och Puthoffs resultat? Några gör det, mer eller mindre motvilligt, men flertalet säkerligen inte. Redan har en del vetenskapsmän trätt fram och — utan skymt av bevis — förklarat att Gellerfenomenen måste bero på trick: forskarna har blivit lurade. När man tar del av inlägg i debatten kring Geller, ser man vilken oerhört stark mental blockering som finns hos många människor, även vetenskapsmän, för accepterandet av parapsykologiska fenomen. De gör kategoriska uttalanden, söker kryphål med skicklig uppfinningsrikedom och beter sig överhuvud taget på ett alldeles irrationellt sätt. Nu finns det

ju en självklar psykologisk svårighet för människor med en befäst materialistisk verklighetsuppfattning att godta psi-fenomen. Man överger inte så lätt en grundläggande åsikt som man under årtal av studier kommit fram till. Denna svårighet måste man förstå. Tvivlarnas reaktioner är naturliga och ofrånkomliga; man kan inte tänka sig att de inte skulle finnas. Men det gör ett obehagligt intryck, när de ibland framträder med beteende och yttranden som får många att tro att det är de som representerar förstånd och vetenskap. Så är det inte.

(Vi återkommer i nästa nummer med referat och bedömning av kritik som riktats mot Targs och Puthoffs undersökningar.)

URGAMMAL VISDOM FÖR EN NY TID

Undersök vad teosofin har att ge.

N. Sri Ram: En teosof ser på världen. h. 21:—, inb. 28:—
Den uråldriga visdomen sedd ur modern synpunkt.

N. Sri Ram: The Nature of Our Seeking. inb. 16:50
Några kapitelrubriker: Människans sanna natur. Att vara sin egen lykta. Mot en ny tidsålder.

H. Shearman m. fl.: Reinkarnation och karma. h. 9:—
Tanken på återfödelse och lagen om orsak och verkan är ständigt aktuella för den människa som vill söka förstå livssammanhanget.

N. Sri Ram m. fl.: Om döden och dess mening. h. 9:—
"Vår inställning till döden är beroende av vår förståelse av livet."

A. Besant: Esoterisk kristendom. h. 20:—
Det finns en inre sida av kristendomen som gör svårastående saker begripliga för förnuftet.

W. Slater: Raja Yoga, en praktisk kurs. 10:—
För den som steg för steg, i 10 lektioner, vill lära sig meditation enligt raja yogas väg.

I. K. Taimni: The Science of Yoga h. 27:—, inb. 33:—
Patanjalis yoga sutras presenteras och kommenteras i ljuset av nutida tänkande.

BOKHANDELN STUDIO
Nybrogatan 24, 114 39 Stockholm
postgiro 33 13-4.
Priserna inkl. moms.
Tel. 08/61 68 83 el. 62 60 73.

Begär kataloger, svenska resp. utländska.

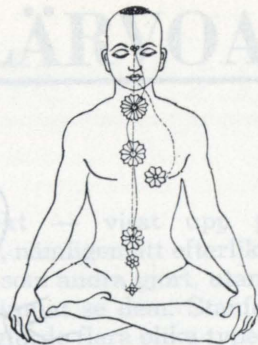
NU PÅ SVENSKA

Narada Maha Thera:

BUDDHISMEN I ETT NÖTSKAL

Buddha — Dhamma: är den en filosofi? — Är den en religion? — Är buddhismen ett etiskt system? — Några framträdande drag i buddhismen — Kamma eller lagen om det moraliska orsakssammanhanget — Återfödelse — Patikasamuppada — Nibbana — Vägen till Nibbana — Ordlista över pali- och sanskritord.

80 sidor, cirkapris 15:—. I bokhandeln eller direkt från Buddhasanaförlaget, Box 5158, 102 44 Stockholm.

Litteratur om koncentration, meditation, teosofi, parapsykologi, yoga m. m.. Följande yoga-typer: hatha, bhakti, karma, jnana, raja, siddha, kundalini, tantra.

Rekvirera vår katalog!

YOGA CENTER
Kronetorpsgatan 68 B, 212 27 Malmö

A. Information om elixiret, den 250-åriga »Haarlemer healing oil».

B. Information och demonstration av

professor Lakhovskys

MWO-kroppsenenergialstrare m.m.

Positiva referenser finns.

C. Din personliga BIORYTM uträknas enl. medicinalrådet dr. Wilhelm Fliess' metod, byggd på strikt vetenskapliga forskningsrön.

1. Biorytmogram eller pulsationsrytmen.

2. Högsta försäkringsskydd mot den egna mänskliga faktorn.

Ovärderligt för bl. a. varje bilförare — enl. statistiskt underlag.

D. Alltmer populära manastrålande

LAPIS LINGUA

den mexikanska,
tjusstigt turkosskimrande

»TUR-smyckestenen»

från Sierra Madres inre — positivt testad och lovordad av framstående psykometriker och pendelspecialister kan erhållas genom undertecknad. Många positiva uttalanden om L.L. finns av lyckliga ägare.

HARALD SCHUBERT

S:t Eriksgatan 109, 113 31 Stockholm

Tel. 08 - 33 19 32

KONTAKT

Gladlynt kvinna, 65 år, önskar, för helglädjes skull, kontakt med lugn och vänligt glad, tolerant man i besittning av någorlunda kroppslig och andlig rörlighet, gärna med körkort. Min värld: sökarintressen, skog o mark, konst, foto, bi-skötsel m.m., ej rök., ej äktenskap.

Svar till "Stockholm eller Gotland", Sökaren f.v.b.

Vi är båda, i den mån det gives oss, mediala. Vi har upplevt vad som ligger långt utanför vetenskapens och kyrkans världsbild och dogmer. Vi bor vackert i Dalarna, älskar natur, djur, människor, musik! Skriv till oss!

Svar till "Liv, alltid liv", Sökaren f.v.b.

Medelålders kvinna, som känner ansvar för våra medvarelser djuren och är intresserad av parapsykologi, teosofi bla., men som också upplever ångest i ensamheten, söker manlig eller kvinnlig vän för kontakt.

Svar till "Varken frosseri eller askes", Sökaren f.v.b.

Pris för kontaktannonser: 20 öre per ord + 2:— i eftersändningsavgift, dock tillsammans minst 7:—. Moms inräknad.

HEALING!

F. S. Lind

dipl. massör o. sjukgymnast

Klostergatan 31

Örebro

Ring för tidsbeställning

019/11 33 79. Välkomna!

FA DERES HOROSKOP

stillet og tilsendt for 35 svenske kr. Send fødselsdato, klokkeslet og fødested til

Peter Sørensen

Havrevej 12, DK-2700 Brønshøj,
Danmark

Vi kan naturligtvis inte dogmatiskt förneka möjligheten att det kan finnas okända krafter som manifesterar sig genom spöksyner och fysiska fenomen knutna till vissa människor eller vissa platser. Men på forskningens nuvarande ståndpunkt måste vi söka förklaringen både till de fysiska seansfenomenen och till spökenfenomenen i den allmänna psykologin.

Professor Harald Schjelderup i
"Den dolda människan"

BOKRECENSIONER

TEFATSBOK AV SEMITJOV

Eugen Semitjov, känd rymdforskningsreporter och tecknare, tror inte på flygande tefat. Visst är det tänkbart, som han skriver om "fallet Hill" i sin bok De otroliga tefaten (Askild & Känekull, ca-pris inkl. moms 55:—) att den relaterade händelsen verkligen har inträffat — "men det förefaller ytterst osannolikt".

Semitjov vill kanske vara objektiv, fastän han ständigt polemiserar mot rymdskeppshypotesen, pekar på "naturliga" förklaringar. Ett fall har han själv undersökt. Det är "pollenkungen" Gösta Carlssons påstådda möte med en rymdfarkost och dess besättning för 25 år sedan, och det vittnets uppgifter beskrivs detaljerat och utan nedvärdering av mannen — men slutomdömet blir det försiktiga, självklara, att något bevis för att händelsen ägt rum inte existerar: "kvar finns bara hans egna ord".

Någon UFO-forskning har Eugen Semitjov inte ägnat sig åt — men han har intervjuat en rad personer som haft med UFOs att göra, bl.a. major Quintanilla i amerikanska flygvapnet, professor Allen Hynek, Stuart Nixon i NICAP, Jim och Coral Lorenzen i APRO, professor Clyde Tombaugh, kontaktmannen George Van Tassel och överste Maston Jacks, chef för den sektion i Pentagon som bevakar lufrummet över USA. "Överste Jacks mötte mig med ett bekymrat leende. Hans ansiktsuttryck lättade märkbart när jag inledde samtalet med att presentera mig som icke UFO-fantast, förklarade att det bara var fakta jag var ute efter. Nu bemötte han mig som en välkommen gäst."

Förlaget presenterar Semitjov som "en vetenskaplig skribent" — till skillnad från de "fantaster" som förut skrivit svenska UFO-böcker. Men Semitjov är inte vetenskapsman utan journalist; boken är ett arbete av en utomstående, en reporter som lyssnar, läser och rapporterar. Han har förvisso gett en intressant översikt över en del av UFO-fältet, men verkligen kunskap om UFO-man är han inte (finns det sådana?). De allra flesta UFO-intresserade kan inte väntas applådera hans bok. Professor Hynek, som Semitjov (förmodligen riktigt) beskriver som "USA:s, kanske världens främste UFO-forskare", ger i sitt arbete "The UFO Experience" en annan bild av UFO-problemet.

Vissa saker i Semitjovs framställning är klandervärda, t.ex. att han ideligen följder generaliserande omdömen om "ufolo-

gerna". Han buntar ihop dem till en enhetlig trosgrupp och tillskriver dem egenomliga uppfattningar. De UFO-intresserade är i verkligheten människor av olika slag med olika bakgrund, inställning till problemet och slutsatser. Men Semitjov ser ett gäng vettlösa sektister, och han hänvisar till dem som "ufologerna" rätt och slätt — endast vid ett par tillfällen nämner han ufologiska källor: de icke vederhäftiga tidskrifterna Flying Saucers och UFO-Nachrichten, utan någon upplysning om deras karaktär.

Beskrivningen av Condon-rapporten är missvisande. Semitjov uppger att "Condon och hans stab hade klart deklarerat att de inte funnit några som helst spår av främmande rymdfarkoster i det digra studiematerialet". Men åtskilliga som nog läst rapporten — t.ex. Hynek — har konstaterat att Condons egen, negativa inledning inte ger en riktig bild av rapportens innehåll. Till över en fjärdedel av fallen har Condon-kommittén inte kunnat finna en adekvat, naturlig förklaring, och många av dessa är mycket förbryllande och utgör en utmaning till forskarsinnet. Enigheten inom Condon-kommittén var inte heller så kompakt som Semitjov gör gällande. En av de två forskare som Condon avskedade, professor David R. Saunders, anser att en del UFOs kan vara farkoster från rymden. Enligt honom hade flera av forskarna vid UFO-projektet övervägt att ge ut en minoritetsrapport, där till UFO-forskning mer positiva bedömningar skulle läggas fram.

Eugen Semitjov skriver om det ringa antalet oförklarade fall i amerikanska flygvapnets arkiv. Men som den i saken initierade Allen Hynek har understrukit är flygvapnets (project Blue Book) förklaringar i många fall inte välgrundade, utan har karaktären av ovetenskapliga gissningar, bortförklaringar, önsketänkande.

Jag har en känsla av att det är åtskilligt som inte är korrekt relaterat av Semitjov. Om Exeter-händelserna skriver han t.ex. att de "förklarades" som koronauralladningar från högspänningsledningar beroende på att salt från havet bildades och blev kvar på ledningarna. Men i Condon-rapporten framställs denna Philip Klass' uppfattning som en åsikt — och det är den naturligtvis också.

Av intresse är Semitjovs fråga om inte en del vågor av UFO-observationer — även fall med iakttagna varelser — kan sättas i samband med science fiction-

filmer som visats i de aktuella områdena. Seriösa forskare har gjort massvis med studier kring UFO-observationsvågor, men de har inte kollat vilka filmer som gick på biograferna vid tiden för "vågen".

"De otroliga tefaten" är ett ambitiöst arbete. Men det är synd att författaren inte ger rättvisa åt bl.a. Hyneks, McDonnalds, Vallees och NICAP:s synpunkter. Professor McDonald ägnas endast åtta rader — men hans bedömning meddelas korrekt: "Jag är rädd att det inte finns någon annan förklaring än att dessa företeelser är utomjordiska."

Boken är lättläst. Författaren har en språkligt enkel framställning och en driven berättarteknik. Man får läsa om bl.a. kapten Mantell som störtade med sitt flygplan under jakt på flygande tefat, Antonio Villas Boas som säger sig ha haft könsamgång med en utomjordisk kvinna ombord på ett rymdskepp, polismanen Lonnie Zamora som såg ett "jätteägg", det mystiska strömavbrottet i New York 1965, Exeter-händelserna, Pasca-goula-händelsen, de gåtfulla tornen på månen m.m. Bildmaterialet är rikligt: fotografier, samt Semitjovs egna teckningar i känd sensationsstil.

Slutligen kan jag passa på att nämna att Allen Hyneks bok "The UFO Experience" sedan en tid finns på danska: den kan erhållas från Strubes forlag, DK-4130 Viby, Sj., Danmark.

SM

DÄNIKEN PÅ PLATS

En av de första verkligt kritiska granskningarna av Erich von Dänikens uppgifter har nu utkommit på svenska. Det är Gerhard Gadow som ägnat ett år åt viss detaljgranskning, och i sin bok Olösta forntidsgåtor (Nybloms förlag, ca-pris 23 kr) visar han på de mest uppenbara förvrängningar som Däniken gjort sig skyldig till.

Däniken står i tacksamhetsskuld till bl a Charroux och Pauwels/Bergier — han citerar dem t.o.m. med ursprungliga tryckfel och felaktiga eller överdrivna och okontrollerade uppgifter. Som oförklarliga betecknar han många förhållanden som forskare faktiskt har gott grepp om. Gravplattan från Palenque, Piri Reis' karta, solporten i Tiahuanaco, statyerna på Påskön och "vita damen från Brandberg" är några exempel som Gadow tar upp, placerar i rätta sammanhang och låter dem återfå rimligare proportioner. Sämre lyckas han med jätteristningarna på Nazca-

slätten, och en hel del avstår han visligen från att ge sig på — det finns dock mycket egendomligt mellan himmel och jord. (Däniken har f.ö. nya "trumfkort" på väg, han lär snart ta upp bilderna från egyptiska Dendera-templet, omnämnda bl.a. i Henry Kjellsons böcker Forntidens teknik och Försvunnen teknik.)

I ett tillägg utdöms Dänikens tredje bok, Gudasäd, som ett ofattbart bedrägeri — ofattbart såtillvida att både Däniken själv och förlaget bort inse att det tämligen omgående skulle avslöjas. Något konstgjort tunnelsystem i Ecuador är ännu inte upptäckt. Pater Crespi existerar visserligen, men ingen guldskatt.

Vi har tidigare talat om Dänikens för många att vrida allt till stöd för sina idéer om antika besök från rymden (varför inte i vår tid, UFOs?) hans bollande med tidsuppgifter och ringa respekt för sanning, när det gäller att stötta upp teserna. Men hans böckers enorma försäljningsframgång måste ändå peka på att en stor allmänhet är otillfredsställd med gängse vetenskapliga förklaringar till en del fornlämningar. Vi är många som aldrig varit riktigt nöjda med de primitivistiska förklaringarna till pyramidbyggena t.ex., även om vi inte sökt en spännande eller "övernaturlig" förklaring. Däniken må ha fel på nästan varje punkt, men låt oss hoppas att han blåst upp ett allmänintresse också för ökad seriös forskning.

Våra moderna undergångsprofetior har kanske också gjort folk mer benägna att acceptera tankar om högkulturer i det förångna som förgjort sig själva eller gått under i naturkatastrofer. Bara i historisk tid har vi ju ett tjugotal exempel på kulturer som mött sin undergång.

Vad Gerhard Gadow anser om Däniken personligen framför han genom att citera ur H. Golftschalks bok om övertro, ett citat som är värt begrundan även i andra sammanhang:

"Om man tänker över charlatanens sätt att vara, finner man en del kännetecken som alltid återkommer. Framförallt märker man att han aldrig anstränger sig att lära sig något grundligt. Han uppsnappar en del riktiga saker, samlar dem kritiklöst och plockar ut en blandning av verklighet och sken. Dessa ytliga kunskaper blåser han sedan skrytsamt upp. Han använder sig av skräpniga metoder, som är proppfulla av överdrifter och förfalskar genom propaganda folkmeningen till sin fördel. Då han är oförmögen att på allvar försvara sig mot allvarliga angrepp, förtalar han sina motståndare och förskansar sig så mycket fastare bakom sina förutfattade meningar. Då han alltid måste vara rädd för att hans korthus skall rasa ihop, är han överkänslig mot allt som riktar sig mot hans person. Som skydd mot den inre svagheten vi-

sar alla charlataner upp ett oerhört självmedvetande. Charlatanen är en typ som alltid kommer att finnas och utvecklas med hänsyn till individens anlag."

Bertil Nilsson

VÄN MED ALLT SOM LEVER

För ett tiotal år sedan utkom en bok av J. Allen Boone, som handlade om en säregen vänskap mellan honom själv och några djur. Nu har denna bok, som tidigare översatts till flera språk, även kommit på svenska — säkert till glädje för många — under namnet Vän med allt som lever (Larsons förlag).

Boone berättar om hur han under en tid hade omvårdnaden om den under flera år mycket berömda filmhunden Strongheart och hur detta ledde till att hela hans livssyn förändrades.

Hunden, en mycket stor och vacker tysk schäfer med finaste härstamning, var ett mycket intelligent djur, som först hade utbildats till polishund men på grund av sitt utseende och sina förnämliga egenskaper omskolats till "filmstjärna". Han var oerhört populär, filmerna där han deltog slog alla publikrekord, och han behandlades som en "star". Hela USA ville se Strongheart, och han fick resa runt i landet ledsagad av egen manager, uppassare och pressagent. Överallt stod en svit redo för hunden och hans uppvaktning, och han välkomnades av officiella representanter.

En del bryderier uppstod för Boone, som för att tillmötesgå vänner inom filmvärlden hade lovat ta ansvaret för detta märkliga djur. Allt avlöpte emellertid väl. Emellan dem uppstod en djup samhörighet och författaren fick en helt ny syn på begreppen människa och djur. Sålunda fann han hos hunden flera av de egenskaper vi skattar högst hos människan, såsom mod, klokhet, godhet och naturlighet. Ibland undrade han t.o.m. om inte hunden var den intelligentaste av de två, eftersom han kände sig förvissad om att hunden levde i närmare kontakt med livets källa än vad människor i allmänhet gör.

De flesta människor som haft hund och ägnat tid åt den, har ofta observerat sådana medfödda egenskaper som mod, trohet, osjälviskhet, klokhet och förmågan att avläsa tankar och önsksningar. Strongheart var tydligen en mästare när det gällde telepati och intuition, men han tänkte också självständigt och logiskt och handlade därefter, vilket belyses med tydliga exempel.

Det allvarliga studiet av hundens natur ledde till slutsatsen att hundens verkliga identitet existerade utanför den biologiska gränsen. Småningom upplevde Boone att han nått kontakt bortom denna gräns, och därmed slutade han definitivt att se

ner på andra former av liv; i stället kom han att betrakta allt levande som olika former varigenom det Enda Livet uttrycker sig.

Sedan han, som han säger, "släppte den föråldrade föreställningen att endast människan är Guds avbild" kom han även att ivrigt studera andra "lägre" djurarter, bl.a. hade han en fluga som studieobjekt och sällskap. Därvid gick han ännu längre i sitt betraktelsesätt, nämligen att allt levande är lika betydelsefulla delar av en samordnad och allomfattande Enhet och han upplevde sanningen i Mäster Eckharts: Gud finns i det obetydligaste kryp — till och med i en fluga.

Efter genomläsning av boken är man gärna villig att instämma i förlagets ord på baksidan om att boken är "värdefull för alla människor av god vilja som kämpar för en omvärdering av vår syn på djuren" och även däri att den "är ett vittnesbörd om enheten i allt skapat".

Men man kanske vill göra den kommentaren att trots att huvuddelen av boken handlar om en ovanligt klok och fin hund, så säger den mer om en ovanligt god och fin människa.

Theresia Ek

TRIVSAM STUND BLAND SPÖK-PROFESSORNS GENGÅNGARE!

När lundaprofeten John Nihlén sätter sig ned och berättar sina onda sagor, skapar han omedelbart en sjusärdeles laddad atmosfär. Han tycks ha ett ymnighets-horn av egna och andras upplevelser att ösa ur: vampyrer och spöken vandrar fram på sida efter sida i kuslig procession. Men han kan konsten, John Nihlén, att ge kött och blod åt gengångarna, så att de blir riktigt närgånget bekanta med läsaren. Nu finns han åter på bokhandelsdisken med en samling spökerier, kallad Vampyren, utgiven på Larsons förlag.

Han är en benådad berättare. Stilen är enkel och rak — händelserna återges utan onödig utsmyckning — och han har alldeles tydligt gjort ett fint urval i mängden av stoff.

"Vampyren" inleder historiesamlingen, men är enligt anmälarens mening ingalunda den främsta i raden. Temat är klassiskt och förekommer i många varianter, och Nihlén redogör noggrant för bakgrunden. Det är förresten en av hans förtjänster att osökt ge en bit kultur och historia i väven av fantomernas framträdanden.

Kanske är berättelsen om den gamla sataniska häxan Sophie Soop, som härjade i författarens värmländska barndoms-bygder, bland de mustigaste i denna sjudande spökbrygd. Mycket av vad Nihlén förtäljer är självupplevt, så t.ex. den märkliga skildringen av den sirliga lilla dam som nattetid kom och spelade Chopins nocturner i djurgårdsvillan. Det ges

många sådana belägg för professorns märkliga psykiska gåvor. Han är så synsk, förefaller det, att det ibland måste ha varit svårt för honom att skilja verkligt och överkligt åt.

Vampyren är en utsökt liten exempelsamling av vad vi i dagligt tal kallar spökerier. Den vetenskapliga begrepps-apparaten är bannlyst. Nihlén vänder sig direkt till lekmannen, som vill känna igen lite grand av vad mormor berättade i hans barndom. Hans bok borde vara något för högläsning vid brasan en mörk december natt strax före tolvslaget.

Olle Öhman

VERKLIGHETENS STORHET

Biologen Lyall Watson doktorerade 1963 vid universitetet i London. Han har varit medhjälpare åt Desmond Morris (vilken fått två av sina böcker översatta till svenska, "Den nakna apan" och "Det sinnliga språket", båda utgivna av Norstedts) vid London Zoo. Watson arbetar med flera olika projekt: djurparker, vetenskapliga expeditioner, filmer.

Den bok av Watson som Norstedts nu gett ut, En större verklighet. Mellan vetande och övertro, är mycket omfattande. Den innehåller drygt 300 tättryckta sidor och saknar helt bildmaterial, vilket är synd, eftersom många osökta tillfällen till illustrationer finns. I bibliografin ges närmare 350 referenser. Roland Adlerberth, som översatt boken, har gjort ett fint arbete.

De nio kapitlen är uppdelade på fyra delar: Kosmos, Materien, Medvetandet och Tiden. Alla delarna är mycket givande, men avdelningen Medvetandet är det enligt min mening mest intressanta. Här diskuterar Watson medvetande ("Medvetandet är snarare något vi upplever än något vi observerar.") sömn, sömngångare, parasömn, droginverkan, hallucinationer, telepati (som han ger en underlig, invecklad definition) intuition, klärvoajans m.m.

Helt naturligt har Watson förankrat sin framställning i biologin, och läsaren får följa med till denna vetenskaps utmarker, där vi möter parapsykologin. Watson är en framstående biolog och kan verkligen på ett för lekmannen klart sätt formulera de stora problemen, men det hade nog inte skadat om han ibland varit litet mer försiktig i sina paralleller mellan olika slags djurliv och människans beteende. Han beskriver sitt utgångsläge på följande vis: "Vare det mig fjärran att förringa de förvisso mycket viktiga skillnader som finns mellan människan och de andra djuren — men samtidigt kan jag ändå inte ansluta mig till dem som vill placera människan utanför naturens ordning." Denna mening kunde ha stått som motto för boken.

Förutom min kritik mot författarens

understundom för snabba slutsatser från djuren till människan, skulle jag vilja göra en invändning till. Han godtar ibland vissa parapsykologiska rön alltför okritiskt. Dessa två anmärkningar är inte grava. Helhetsintrycket är överväldigande gott, och boken rekommenderas alla personer med vetenskapligt intresse.

Rolf Ejvegård

TILL MINNET AV C. D. BROAD

Birgit Langes bok En vänskaps historia (Lund, 1974) är ägnad minnet av C. D. Broad, 1887—1971. Broad var professor i filosofi vid universitetet i Cambridge, England, och en av de mest framstående filosoferna i västerlandet. Han var intresserad av parapsykologi, skrev flera betydande arbeten inom det området och var 1935—36 och 1958—60 ordförande i det engelska sällskapet för parapsykologisk forskning.

Broad intresserade sig för Sverige i flera avseenden och tillbringade många somrar i olika delar av vårt land. Bland annat blev han intresserad av uppsalafilosofin och översatte Axel Hägerström till engelska. Hägerström är ingen lätt filosof att läsa på svenska, och Broad behövde diskutera vissa språkliga problem med andra personer. Framför allt blev det professorn i processrätt vid Lunds universitet Karl Olivecrona som hjälpte Broad. Olivecrona är en av de främsta av Hägerströms lärjungar och har skrivit flera juridiska böcker som helt går i uppsala-filosofins anda. Olivecrona var en av de drivande krafterna för bildandet av en kommitté som skulle ta tillvara Hägerströms litterära kvarlåtenskap. Ett flertal böcker av Hägerström har också utgivits postumt. Hägerström kan nog sägas vara den mest kända inhemska filosofen i vårt land. Att han dessutom blivit Sveriges mest kända filosof utomlands beror till viss del på Broads utmärkta översättning.

Karl Olivecronas fru, författarinnan Birgit Lange, lärde känna Broad genom sin man. Från slutet av fyrtioalet fram till Broads död träffades och framförallt brevväxlade Lange och Broad. Det är om denna vänskap som Langes nya bok handlar.

De centrala kapitlen i boken torde vara följande: Förtöjningarna lossas, Epilog, Ännu ett brev från Trinity College, Charlie Dunbar Broad, C. D. Broads utmaning och Broad om skillnaden mellan psykisk forskning och spiritualism. De kapitlen behandlar alla Broad och vissa av hans tankar. Människan Broad träder fram för läsaren, den skarpsynta men lågmälda, den vänlige och hjälpsamme men aldrig påträngande, den oerhört mångintresserad och mångkunnige men alltid djupe.

Det är framför allt genom brevväxling-

en vi får känna Broad, och mycket värdefullt är att några brev trycks av i boken. Tre brev återges i faksimil (s. 15, 27—29 och 147—151). Det första av dessa är på svenska. Här får en läsare som inte kände till Broads utomordentliga förmåga att uttrycka sig på svenska tillfälle att se hur han skriver. Naturligtvis har aldrig någon språkman rättat hans brev. Han skrev ofta på sina resor och hade inte tillgång till någon lingvistisk sakkunskap t.ex. på ett vårdshus på landsbygden i Lake District. Slående är hur hans sätt att uttrycka sig på svenska är likt hans sätt att uttrycka sig på engelska, men några anglicismer tillåter han inte. Adekvata svenska uttryck skall det alltid vara. Där har många svenska journalister, författare och översättare något att lära.

En och annan grammatisk fälla kan han raml i (placeringen av svenska adverbial kan ibland vara knepig) men han gör inte fler fel än den genomsnittliga svenska journalisten. Broad var också något av ett språkgeni och kunde flera både levande och döda språk till fulländning. Lagg märke till hur han ur minnet i ett brev citerar Virgilius. Att läsa Beowulf har väl många språkstuderande i framför allt Storbritannien fått lära sig, men att muntligen kommunicera på medeltidsengelska kan inte ens många språkprofessorer i germanska språk. Broad kunde.

En vänskaps historia är uppdelad i två ungefär lika omfattande avdelningar. Den första har samma titel som boken, den andra heter Spillror. Den senare är en samling essäer som understundom har föga med varandra att göra. Några av essäerna är av äldre datum. Flera av dem behandlar Broad. En essä tar upp William James (William James är eftertänksam) och en diskuterar några tankegångar hos H. H. Price (Skärseld och paradis). Jag tycker att den sistnämnda essän är denna avdelnings bästa.

Tio dagar före sin död höll Broad ett föredrag för Eranus-klubben: "Vad är filosofi?" Föredraget blev mycket uppskattat och efterdiskussionen pågick till halv tolv på natten. Samma kväll som Broad dog hade han som vanligt ätit middag i matsalen i Trinity College. Något år tidigare hade hela köket moderniserats och byggts om från grunden. Den som ledde arbetet var Charlie Dunbar Broad. Han var aktiv in i det sista. Birgit Lange har förmedlat några glimtar från en osedvanligt "stor" mans liv. Läs boken!

Rolf Ejvegård

Birgit Lange har erbjudit ett antal exemplar av sin bok "En vänskaps historia" till förmån för John Björkhems minnesfond. Inkomsten av försäljningen går oavkortad till fonden, vars avkastning går till parapsykologisk forskning. Boken kan erhållas genom insättning av kr 25:— på postgiro 70 09 10-3, J. Björkhems minnesfond.

När jag i nr 5, 1973 anmälde en nyutgåva av Alf Ahlbergs "Tanke-
livets frigörelse", återgav jag några
meningar ur boken, bl.a. dessa: "Alla
uppgifter, som **har en tendentiös ka-
raktär** är såsom sådana tvivelakti-
ga." — "Särskilt bör vi noga ge akt
på de fakta som talar **emot** våra
åsikter." Påpekanden som dessa,
som Ahlberg gjorde när boken först
kom ut på 1930 talet, i skuggan av
den nazistiska propagandan, stöter
vi sällan på nuförtiden. Den besin-
ning som Ahlberg för fyrtio år sedan
manade till, tycks nu glömd eller
inaktuell — eller är många fram-
ställningar i böcker och tidningar,
bl.a. i politiska ämnen, så **uppenbart**
tendentiösa att saken inte behöver
påpekas?

Vi blir lätt manipulerade av en-
sidiga böcker, tidningar, tidskrifter
etc. Den som vill vara klok och inte
lättlurad, bör ha sin kritiska vak-
samhet ständigt aktuell. Nyligen
läste jag i en livsåskådningsbok,
som jag anmälde för flera år sedan.
Den har fått rätt mycket erkännan-
de, anses vara en av de få bra bök-
kerna i sitt ämne. Men jag tänkte
under läsningen: varje ord som den

här mannen skriver har ju till syf-
te att bevisa den tes som framställ-
ningen mynnar ut i. Allt som talar
för tesen förs fram, medan andra
åsikter inte får komma till sin rätt;
de förtigs, bestrids och polemiserar
mot. Läsaren av en sådan bok blir
lätt manipulerad: han leds in i för-
fattarens egen åsiktsvärld, fås att se
allt med dennes ögon.

Jag tycker det är bättre om en för-
fattare presenterar **ett material**, läg-
ger fram skilda människors skilda
meningar, resultat och värderingar.
På grundval av ett sådant material
kan läsaren med sitt eget omdöme
bilda sig en uppfattning. Han behö-
ver inte känna sig styrd, lurad, för-
förd.

Så vill jag själv ha det, när jag
studerar ett ämne: fakta, synpunk-
ter, meningsbrytningar, alltså en
framställning som strävar efter ob-
jektivitet. Men det finns ju även in-
lägg av typen partsinlagor. Dessa
måste finnas och skall inte nedvär-
deras. De är ofta uttryck för fin
idealism och kan ha stor positiv be-
tydelse i kulturdebatten. Men man
måste förstå deras karaktär: de är
tendentiösa, ofta till ytterlighet, och

man bör ta del av dem endast med
en kritisk distans till materialet.

Nu kan det invändas att **många**
framställningar i grund och botten
är tendentiösa — även t.ex. nyktra
historieböcker. Invändningen är rik-
tig. Ingen som tar till orda i ej all-
deles okontroversiellt ämne kan vara
helt utan "bias". Det är alltid lämp-
ligt att ifrågasätta värdet av givna
informationer. Men den tendentiösa
karaktären kan vara olika stark.
Vissa framställningar är uppenbart
kraftigt snedvridna — och borde
inte utgöra något problem ur objek-
tivetssynpunkt — men upplevs av
många "troende" som Sanning med
stort S. Övertygelsen hos dessa så
manipulerade kan bli utomordent-
ligt intensiv. De hamnar i sekteris-
tiska tankegångar, som de kanske
varken kan eller vill ta sig ur.

Jag påstår inte att Sökaren är
utan ooberättigad tendens. Tvärtom:
var försiktiga, när ni läser denna
tidskrift, så att ni inte blir manipu-
lerade! Det finns förvisso intressan-
ta meningar och fakta kring de ting
vi sysslar med, som aldrig kommer
fram här.

SÖKAREN

Nr 1 1975 Årgång 12

Adress: Box 3063, 103 61 Stockholm 3

Postgiro: 70 60 47-8

Bankgiro: 372-8128

Telefon: 08/69 60 27

Red o ansv utg: Sven Magnusson

I redaktionen: Nils-Olof Jacobson

Sökaren är en oberoende tidskrift för livs-
åskådningsfrågor, där skilda meningar kan
föras fram.

För varor och tjänster som utbjuds i an-
nonser i denna tidskrift svarar endast
annonsörerna själva.

PRENUMERATIONSPRISER

Helår (10 nr) 40:—

Halvår 22:—

I Norge och Danmark kan prenumeration
ske med svensk postgiroanvisning.

I Finland kan inbetalning göras till Aka-
demiska Bokhandeln, Postbox 128, 00 101
Helsingfors 10, postgiro 53 33-2. Helår kos-
tar då 30 mk, halvår 16 mk.

Annonsspriser (moms tillkommer):

Helsida 500:—, halvsida 300:—, små-
annonser 10:— per cm men minst 30:—.

INNEHÅLL:

Nils-Olof Jacobson:

Seva Nilayam 1

Frithjof Hallman:

Konstantin Raudive död 5

Birgit Lange:

Den helige andes tidsålder 6

Karl Christiansen:

De heligas hälsa 8

Curtis Fuller:

Dr Jule Eisenbud mot Den Fantastiske
Randi 10

Per Ragnar:

Reflexioner 15

Sven Rosén:

Hur en fjäder blev en höna 16

Rune Jönsson:

Kristen humanism 21

Gellers klärvoajans äkta! 22

Bokrecensioner 25

SM:

Manipulerad

Copyright resp. förf.